

Popularna glazba u nastavi glazbene kulture i glazbene umjetnosti

Prodanović, Matej

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:134:857761>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

Matej Prodanović

**Popularna glazba u nastavi glazbene kulture i
glazbene umjetnosti**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

izv. prof. art. dr. sc.
Antoaneta Radočaj-Jerković

Osijek, 2017.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Povijesni pregled stilova popularne glazbe	2
2.1. Jazz	2
2.1.1. Nastanak jazza	3
2.1.2. New Orleans jazz	6
2.1.3. Swing	7
2.1.4. Bebop	9
2.1.5. Free jazz	11
2.2. Rock	12
2.2.1. Nastanak rocka	12
2.2.2. Hard rock	14
2.2.3. Psihodelični rock	14
2.2.4. Progresivni rock	15
2.2.5. Punk rock	16
2.3. Pop glazba	19
2.3.1. Pop 1960-ih	19
2.3.2. Pop 1970-ih	21
2.3.3. Pop 1980-ih	23
2.3.4. Pop 1990-ih	24
3. Popularna glazba u udžbeniku	27
3.1. Popularna glazba u udžbeniku glazbene kulture	27
3.1.1. Udžbenik Glazbena petica (izdavačka kuća Profil).....	28
3.1.2. Udžbenik Glazbena šestica (izdavačka kuća Profil).....	29
3.1.3. Udžbenik Glazbena sedmica (izdavačka kuća Profil)	32
3.1.4. Udžbenik Glazbena osmica (izdavačka kuća Profil)	32
3.1.5. Udžbenik Allegro 8 (izdavačka kuća Školska knjiga)	34
3.1.6. Udžbenik Svijet glazbe 8 (izdavačka kuća Alfa)	35
3.2. Popularna glazba u udžbeniku glazbene umjetnosti	36
3.2.1. Udžbenik Glazbeni susreti 4 / Glazbeni kontakti 2 (izdavačka kuća Profil)	36
3.2.2. Udžbenik Glazbena umjetnost 4 (izdavačka kuća Školska knjiga)	40

4. Zaključak	43
5. Literatura	44
6. Sažetak	45

1. UVOD

Za popularnu glazbu se često smatra da je učenici dobro poznaju, ali je li to doista tako. Popularna glazba je u nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti* često marginalizirana. Ako uzmemo u obzir da je popularna glazba, glazba s kojom se učenici najčešće susreću jako je važno naučiti ih kako razlikovati kvalitetnu od nekvalitetne popularne glazbe.

U sklopu kolegija *Pedagoška praksa* kroz razgovor s pojedinim učenicima srednje škole pokazalo se da učenici ne poznaju popularnu glazbu onoliko koliko se pretpostavlja. Često su čuli za neke izvođače popularne glazbe, no oni ih poznaju samo kao medijski istaknute osobe, ali ne poznaju njihova glazbena djela. Također važno je napomenuti da se u nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti* popularna glazba često obrađuje na kraju obrazovnog ciklusa i to vrlo letimično. Takvu praksu ne smatramo zadovoljavajućom te ćemo ovim radom pokušati ustanoviti je li popularna glazba odgovarajući nastavni sadržaj za nastavu glazbe te je li taj sadržaj žanrovski dovoljno širok, kvalitetan i prikladan za upoznavanje u okviru predmeta *Glazbena kultura* i *Glazbena umjetnost*. Cilj ovoga diplomskog rada je utvrditi treba li obrađivati popularnu glazbu u nastavi i na koji način to činiti.

2. POVIJESNI PREGLED STILOVA POPULARNE GLAZBE

U ovom poglavlju obradit ćemo najznačajnije glazbene stilova popularne glazbe kao što su jazz, rock i pop glazba. Utvrdit ćemo njihove osnovne karakteristike te povijesne okolnosti uslijed kojih su nastali. Jazz i rock su najzastupljeniji žanrovi popularne glazbe u udžbenicima za *Glazbenu kulturu* i *Glazbenu umjetnost* te će se upravo iz tog razloga detaljnije obraditi u narednim poglavljima. Pop glazba se u udžbenicima ne obrađuje kao zaseban stil, no ona je danas samostalan žanr popularne glazbe te će se tako u ovom radu i obrađivati.

Naredno poglavlje koje govori o karakteristikama i povijesti jazz glazbe, prošireno je i djelomično preuzeto iz mog završnog rada „Jazz u nastavi glazbene umjetnosti“ koji sam izradio i obranio na Umjetničkoj akademiji u Osijeku.

2.1. JAZZ

Jazz kao glazbeni žanr može se promatrati kao jedna, žanrovski zasebna cjelina (udžbenici ga tako i prikazuju) jer je to žanr koji ima elemente folklorne, umjetničke i popularne glazbe. Folklorne elemente vidimo u tome što se jazz razvijao iz američkog naroda tj. kao i američka nacija nastao je na principu „melting pota“ stapajući nekoliko kultura u jednu. Svojem razvojem i pod utjecajem klasične glazbe stječe elemente umjetničke glazbe koju možemo vidjeti u njegovim složenim harmonijama i filozofskim razmišljanjima koja ga prate. Elemente popularne glazbe pogotovo vidimo u doba swinga kada je zbog svoje popularnosti jazz punio plesne dvorane te prodavao brojne ploče. Zbog navedenih elemenata, a pogotovo elementa koje jazz sadrži, a karakteristični su i za popularnu glazbu, jazz se obrađuje u ovom radu.

Jazz nije vrsta glazbe koju učenici poznaju, no smatraju ga vrlo prihvatljivim. Štoviše, kada bi trebali pronaći kompromis između zabavne glazbe (koju bi učenici rado slušali) i umjetničke glazbe (koju bi trebali upoznati) to bi najvjerojatnije bio jazz.

2.1.1 Nastanak jazza

Korijene jazza možemo naći u afričkoj kulturi koja dolazi u Ameriku dovođenjem robova. Jedna od glavnih karakteristika afričke glazbe je složeni ritam čiji se utjecaj kasnije čuje u jazzu. Što se tiče melodije ona je svakako siromašnija od europske glazbe.

Dok se u europskoj glazbi uglavnom koriste dijatonske ljestvice u afričkoj glazbi, pogotovo one iz zapadne Afrike jer je od tamo dovedeno najviše robova, koristi se pentatonska ljestvica. U afričkoj glazbi jako rijetko možemo susresti polustepene koju su važan dio europske glazbe.

Još jedna karakteristika je i korištenje „poziva i odgovora“. Radi se o tome da pjevač ili instrument iznesu neku frazu (poziv), a ostali uzvraćaju svojom frazom (odgovor). Ovakav obrazac se često može vidjeti kod afričkih plemena u vrijeme pjevanja.

Svakako važna odlika je i naklonost prema „grubosti“ tona tj. „prljavog“ tona. Kada se u europskoj glazbi želi naglasiti neka riječ u tekstu to se najčešće postiže visokim tonovima dok se u afričkoj glazbi koriste razne tehnike poput vriskova, jauka, odlazaka u falset, recitativa i sl. Kasnije se „pomoću odgovarajućih postupaka, ogrubljuje i zvuk instrumenata. Npr. klavir s umetnutim metalnim pločicama, bubanj koji na sebi ima zakačene školjke koje zveče kada se bubanj udari i sl. Također se sviraju „falš“ tonovi tj. „prljavi tonovi“ kako bi se istaknuli dijelovi melodije.

Jedan od glazbenih pravaca, iz kojeg se ravio jazz, je svakako blues. Ne zna se točno odakle se blues razvio no očigledno je da se razvio iz svakodnevice. Najčešće se pjevao prilikom obavljanja nekog posla gdje bi sam posao određivao tempo pjesme (npr. udaranje čekića, veslanje i sl.). Također vidimo utjecaj afričke kulture jer se blues često izvodio u obrascu poziva i odgovora. Bilo je česte upotrebe recitativa, melodija ne bi koristila više od dva ili tri tona. Kao u afričkoj kulturi koristila se upotreba „prljavih“ tonova, falseta, vriskova i sl.

Ljudi koji su smišljali pjesme najčešće su živjeli u radničkim naseljima gdje nije bilo drugog načina razonode osim pjevanja tako da se blues počeo pjevati i u vrijeme odmora. Tekstovi su sve više počeli govoriti o osjećajima radnika. Važna značajka bluesa je da nemamo točno određen tonski rod za razliku od europske glazbe gdje je još od doba baroka durski i moltski rod utvrđen.

Blues se kroz vrijeme razvijao te je dobio puno čvršću formu (trodijelnu). Harmonijska struktura se zasniva na tonici, subdominanti i dominantu. U konačnici blues je postao jedna mala

„savršena“ forma koja je postala temelj jazzu. No i danas možemo vidjeti velik broj jazz standarda koji u svom naslovu imaju riječ „blues“ i koji inspiraciju pronalaze u ovom glazbenom pravcu.

Za vrijeme dok se razvija blues razvijala se još jedna vrsta glazbe koja je također uvelike utjecala na jazz, a to je ragtime.

Ragtime zapravo u prijevodu znači „trganje“ melodije. Glazbenici koji su bili učeni europskoj glazbi shvaćali su ragtime kao sinkopirani no ovdje se ne radi o točnim sinkopama već o poliritmiji koja vuče korijene iz afričke glazbe.

„Tonovi nisu bili smješteni točno na sredini između dvije dobe već su ili sasvim malo prethodili taktnom udarcu ili su sljedili sasvim malo iza njega. Fraze su izgledale kao istegnute preko svoje prirodne dužine, a tonovi su, činilo se, uskakali prerano. Sticao se utisak kao da se melodija izdiže nad vremensku shemu, odvaja od takta i lebdi nad njim.“ (Collier,1978:42)

Zanimljiv je način na koji se razvijao ragtime, a kasnije i jazz. Među crnačkim stanovništvom nije postojala uobičajena glazbena naobrazba kao u europskoj glazbi. Npr. europski učeni glazbenici znali su vježbati sve ljestvice, dok su crnački glazbenici uvježbavali nove ljestvice tek kada bi ih trebali koristiti u nekoj novoj pjesmi ili melodiji. Također među crnačkim sviračima oduvijek je vladao osjećaj zajedništva te su se oni sastajali u salonima i tamo svirali te na taj način učili jedni od drugih. Ovakav, neformalan, način učenja uvelike je utjecao na jazz jer je razvijao individualnost pri muziciranju.

Većina ragtime glazbenika je bila malo ili nimalo glazbeno pismena. Međutim, postojali su i glazbenici koji su bili školovani europskoj glazbi. Takvi glazbenici su počeli zapisivati i skladati ragtime skladbe te su ih i objavljivati i time počeli stvarati svoj glazbeni žanr.

„Blue tonovi su iščezli, jer su ih odbacili glazbenici čiji instrument, klavir, ih nije mogao proizvesti. „Istrgane“ melodijske figure preobraćene su u formalne sinkope, a melodija je čvrsto svezana za osnovni ritmički puls, pri čemu je kruto sinkopiranje sugeriralo afričku poliritmiju.“ (Collier,1978:42)

No kada govorimo o glazbenicima koji su bili glazbeno pismeni i koji su bili upoznati s europskom glazbom moramo spomenuti kreole. Naziv kreoli se odnosi na osobe koje su rođene u španjolskim kolonijama no u Americi se odnosi na tamnopusite stanovništvo koje vuče podrijetlo iz Louisiane prije nego je postalo dio SAD-a. Kreolsko stanovništvo je smatralo da je svirati ili pjevati bio znak kultiviranosti te je većina kreolskih glazbenika bila visoko glazbeno školovana,

svirala je u nekim opernim kućama ili komornim sastavima. No za razliku od crnačkog stanovništva kreoli su bili slobodni građani sve do 1894. godine kada se u SAD-u donose strogi segregacijski zakoni. Ti zakoni izjednačavaju crnačko stanovništvo i kreole. Oni počinju živjeti zajedno u posebnim dijelovima grada te se kroz taj zajednički život počinje rađati jazz kao kombinacija bluesa, gospela i ragtimea koje donosi crnačko stanovništvo i klasične glazbe koju donosi kreolsko stanovništvo.

Ne može se sa stopostotnom sigurnošću utvrditi gdje se taj „susret“ dogodio no gotovo je sigurno da se dogodio u New Orleansu. New Orleans je smješten u jugoistočnom dijelu Louisiane. On je jedan od najstarijih američkih gradova i vrlo važna luka u tom dijelu

SAD-a što ga također čini velikim trgovačkim i kulturnim centrom. Baš zbog tih navedenih značajki u New Orleansu se nalazio velik broj ljudi iz različitih kultura te je za pretpostaviti kako je to bilo pogodno područje za nastanak jazza. Neki povjesničari čak napominju važnost rijeke Mississippi pored koje je grad smješten. Pretpostavlja se da se jazz riječnim parobrodima počeo širiti iz New Orleansa prema Memphisu, Chicagu i St. Louisu. No najveći dokaz da se jazz rodio u New Orleansu su tvrdnje glazbenika iz toga doba. Oni tvrde da se u New Orleansu počela pojavljivati neka nova glazba čiji su stil svi pokušali kopirati. Također se ne može točno utvrditi vrijeme kada je nastao jazz. Pretpostavlja se da je nastao između 1900. i 1905. godine. Crnačke četvrti su bile puno siromašnije od ostalih četvrti te je prije navedenih godina bilo jako teško doći do instrumenata. Oni su se uglavnom izrađivali te samim time nisu bili baš kvalitetni. No 1898. godine završava Španjolsko-Američki rat te vojska rasprodaje svoje instrumente, a pošto je New Orleans bio jedna od većih luka, veliki broj instrumenata je upravo tamo završio tako da su do 1900. godine trgovine bile pune instrumenata koje su i siromašniji crnci mogli kupiti.

Nitko ne zna točno odakle potječe naziv „jazz“ no postoji nekoliko teorija. Jedna teorija kaže da je dobio naziv po jednom putujućem blues glazbeniku Jazbo Brownu. Neke teorije kažu da jazz ima seksualno značenje i da vuče korijene iz afričke kulture. Neka jednostavnija objašnjenja kažu da su kreoli (pošto je većina govorila francuski) dali naziv prema riječi „jaser“ što u prijevodu znači brbljati. Ova zadnja teorija je moguće najtočnija jer se u početku „jazz“ pisao „jass“. No 1917. je dobio naziv kakav poznajemo i danas jer je tada snimljena prva gramofonska ploča jazz glazbe. Prije snimanja ploče jazz je bio vrsta glazbe koju je poznao tek mali broj glazbenika iz New Orleansa. No nedugo što je ploča objavljena jazz postaje poznat na nacionalnoj razini. Bend koji je snimio prvu jazz ploču je bio „Original Dixieland Jass Band“.

Zanimljivo je da je prvi snimljeni bend bio sastavljen od bijelih svirača. Postoje izvori koji kažu da se snimanje prve jazz ploče ponudilo Freddyu Keppardu (tamnoputom sviraču) i njegovom bendu no on je to odbio jer se bojao da će ga „pokrasti“ za njegov glazbeni stil.

Snimkom prve jazz ploče stvoreni su temelji najranijeg jazz pravca, a to je New Orleans jazz ili Dixieland jazz.

2.1.2 New Orleans jazz

Ako bismo za primjer ranog New Orleans jazz uzeli „Original Dixieland Jass Band“ vidjeli bismo da se ne radi baš o jazzu kakvog danas poznajemo jer mnogi glazbenici ga opisuju kao unaprijeđeni ragtime. No vidljiv je velik utjecaj europske glazbe. Bend se sastojao od „front linea“ (doslovno „prednje linije“) koja se sastojala od korneta ili trube, klarineta i trombona te ritam sekcije koja se sastojala od bas bubnja, snara i tube. Ovakav sastav benda je bio i u orkestrima koji su u New Orleansu svirali marševe. Ovakva postava benda se znala mijenjati kada bi se sviralo u zatvorenim prostorima kada bi umjesto tube svirao bas. U takvim prilikama često bismo mogli čuti i violinu, klavir i banjo.

Prva jazz ploča i Original Dixieland Jass Band su imali velik utjecaj na mlađe glazbenike jer su oni pod utjecajem ove glazbe počeli sastavljati svoje bendove.

Jazz je postao vrlo popularan u godinama nakon 1.svjetskog rata. Postoji nekoliko razloga zašto je to tako. Nakon rata mladi su počeli izražavati svoj bunt prema ustaljenim normama ponašanja te su postajali puno slobodniji u zabavi, a jazz je kao neka nova vrsta glazbe upravo to donosio. Drugi razlog popularnosti jazz je zato jer raste interes za plesom. Prije 1910. godine popularni plesovi su bili polke, valceri i sl. No problem tih plesova je to što su bili fizički zahtjevni. Dolaskom ragtimea i ranog jazz dolaze i manje fizički zahtjevni plesovi. Posvuda se otvaraju plesne dvorane tako da u jednom trenutku vlada velika potražnja za jazz bendovima. Naravno, zbog velike potražnje, jako puno angažmana imaju i jazz glazbenici koji ne čitaju note tj. improviziraju.

Još jedan razlog popularizacije jazz nakon 1. svjetskog rata je i seoba crnačkog stanovništva prema sjeveru zemlje u potrazi za poslom. Zajedno s njima odlaze i glazbenici koji tamo sviraju svoju glazbu.

Kao što je ranije navedeno u tekstu vidimo koliku je važnost imala prva jazz ploča te je popularizaciji jazz uvelike doprinjeo gramofon. No gramofon nije bio prvi izum koji je mogao reproducirati glazbu. Značajnu ulogu je odigrao i mehanički klavir. Takav klavir je postao najpopularniji u doba ragtimea jer se obično postavljao u salone u kojima su se ljudi družili i slušali glazbu. Mehanički klavir imao je u sebi valjak pomoću kojeg bi svirao neku skladbu. Zanimljivo je što su se i tipke na klaviru pomicala kako je klavir svirao te su mnogi glazbenici gledajući mehanički klavir učili svirati.

1877. godine pojavljuje se prvi fonograf no on je previše skup da bi ga imala svaka kuća. Ovakvi uređaji su se uglavnom postavljali u restoranima i sličnim mjestima gdje bi ljudi mogli za novčić, preko slušalice, slušati glazbu. Za popularizaciju jazz je bitna i 1902. godina jer su se tada udružile vodeće firme u proizvodnji gramofona (Victor i Columbia). Tim činom pala je cijena gramofona te je on postao dostupan svakom stanovniku zemlje, a samim time povećava se i potražnja za jazz pločama. Zahvaljujući velikoj potražnji jazz ploča, velik broj glazbenika je počeo snimati svoju glazbu. Pošto se dosta gledalo na financijsku stranu, snimalo se svašta. Jako puno snimki tog doba nisu bile originalne skladbe već plesna glazba ili popularne melodije s nekim „jazz“ prizvukom kako bi se stvorila što komercijalnija glazba.

2.1.3 Swing

Popularnost plesnih dvorana je nastavila rasti. Svoj vrhunac dostiže u 30-tim godinama dvadesetog stoljeća te tada kreće era swinga. Swing je bio prepoznatljiv po svom triolskom otkucaju npr. u četvero četvrtinskoj mjeri dvije osminke se ne raspoređuju jednako na jednu dobu. To daje prepoznatljiv osjećaj swinga tj. „njihanja“. Ovakav način sviranja je dosta teško zapisati pomoću standardne europske notacije jer bi bila previše komplicirana za čitanje. Doba swinga možemo prepoznati i po big bandovima. Radi se o velikim skupinama svirača koji su uglavnom bili podijeljeni na ritam sekciju koja se sastoji od bubnja, klavira, gitare i kontrabasa, limene puhače koje čine trube i tromboni te od saksofona koji po prvi put imaju svoju prepoznatljivu ulogu u jazz zvuku. Neki jazz glazbenici tvrde da je saksofon u jazz donio Sidney Bechet jer je bio prvi značajniji jazz saksofonist. On je prije svirao klarinet te je postepeno počeo svirati sopran saksofon koji je načinom dobivanja tona, a donekle i izgledom (izgleda kao metalni klarinet) sličan klarinetu.

Premda je glazba bila dosta komercijalna jer je glazbena industrija tako zahtjevala, era swinga je obilježena i dobrim aranžmanima koje su izvodili big bandovi. Improvizacije unutar skladbe su još uvijek bile prisutne no one postaju puno kraće. Pošto imamo sve više partitura, a sve manje improvizacije, glazbena naobrazba postaje obavezna.

Paralelno s trajanjem ere swinga dolazi do ponovne potražnje za New Orleans jazzom. Važno je napomenuti da su razvojem jazzu i nastankom novih stilova u jazzu uvijek postojali glazbenici koji su svirali i održavali na životu neki stariji stil. Kao i u klasičnoj glazbi, imamo glazbenike koji danas sviraju baroknu ili renesansnu glazbu. No ponovna potražnja za New Orleans jazzom je vratila neke glazbenike na scenu. Npr. Sidney Bechet je svoju najveću slavu stekao tek 1940-ih godina kada je počeo snimati za izdavačku kuću „Blue Note“ gdje je snimio svoju izvedbu skladbe Summertime.

U doba 1920-ih i 1930-ih godina na scenu se vraća i blues, ali više obavijen jazzom nego u svom originalnom obliku. Kao i u jazzu, blues je iz nekoliko razloga došao pod utjecaj europske glazbe. Blues (kao izvorno crnačka glazba) je trebalo učiniti slušljivim i bijelim slušateljima jer su oni najviše kupovali ploče. To se uveliko postiglo na način da se mijenja harmonijska struktura. Npr. blues je prije koristio plagalnu kadencu dok je sada koristio autentičnu. Učvrstila se i forma bluesa jer da bi improvizacija više glazbenika ili partitura bila svirljiva trebala je unaprijed dogovorena forma i harmonijska struktura. To je doba kada su nastali obrasci bluesa koje poznajemo danas. Također su se počele koristiti dijatonske ljestvice za razliku od ranog bluesa kada se koristila pentatonska ljestvica te se nije mogao utvrditi dur ili mol. Korištenje dijatonskih ljestvica je donijelo i složenije harmonije u bluesu.

Također oni izvorni „blue“ tonovi se prestaju koristiti jer ih se ne može odsvirati na klaviru i ne mogu se zapisati u partituri. Bijeli glazbenici, misleći da koriste „blue“ tonove, koriste malu tercu te se u jako puno primjera može čuti sviranje male na veliku tercu. U akorde se kao „blue“ prizvuk dodaju sekste što se zadržalo u jazzu i kroz sljedeća razdoblja.

U ovom razdoblju veliku popularnost imaju pjevačice bluesa. One su postale popularnije od pjevača bluesa jer su se bolje snašle u „europskom“ obliku bluesa. Pjevači su se još uvijek čvrsto držali izvornog bluesa. Također pjevačice sebe nisu smatrale samo pjevačicama već i zabavljačicama tj. pjevale su puno širi repertoar, pričale viceve i slično. Veliku važnost je imala gramofonska ploča Crazy Blues snimljena 1920. godine koju pjeva Mamie Smith. Ta ploča je napravila veliku potražnju za bluesom te se do 1923. pojavio velik broj blues pjevačica.

Izdavačke kuće tražile su i snimale jako puno blues pjevačica jer je potražnja bila velika te je to bio dobar izvor prihoda. No pravu glazbenu vrijednost ima tek nekoliko.

2.1.4 Bebop

Sljedeći stil jazza koji će se pojaviti, a počeo se rađati početkom 1940-ih godina je bebop. Taj stil se rodio u crnačkom stanovništvu. „Stalno moramo imati na umu da je bebop u cjelini i bez ostatka, crnačka tvorevina. Glazbenici bijelci, poput Goodmana ili predstavnika škole sa Srednjeg zapada, igrali su važnu ulogu u uobličavanju swing glazbe, a u nešto manjoj mjeri su premda ipak vidno- djelovali i na razvoj jazza iz dvadesetih godina. Ali pioniri bop-glazbe bili su svi do jednog crnci, a oni bjelci koji su u njene tokove relativno rano ušli, kao Al Haig ili Red Rodney, učinili su to bezmalo u svojstvu molilaca čije se prisustvo u početku ,eto, tek toleriralo“ (Collier,1978:297). No zašto je tome tako? Za bebop se kaže da je to stil koji se razvio kao bunt prema tadašnjem društvu. U doba kada su bebop glazbenici odrastali segregacijski zakoni su bili puno blaži. Više nije vladalo mišljenje da su crnci manje vrijedni i da nisu sposobni za bavljenje umjetnošću, čak štoviše, htjeli su se dokazati. Svakako jedno od važnih imena bebop stila je Charlie Christian. On je donio nekoliko novina u jazz koje su postale odlikama bebopa. Charlie Christian je pažnju publike najviše privlačio time što je svirao električnu gitaru. Prije se gitara smatrala najviše pratećim instrumentom, dok je sada imala i solističku ulogu te je bila jednako zastupljena kao i npr. truba ili saksofon.

Također i jazz kojeg je svirao Charlie Christian je zvučao drugačije. On je počeo u harmonije ubacivati disonantne tonove. Najčešće je ubacivao sniženu kvintu ili bi na nekom upečatljivom mjestu svirao smanjeni septakord koji se često može čuti u bebopu. Sviranje melodije također se razlikovalo od ere swinga. Charlie Christian u svom sviranju koristi većinom duge nizove osminki s kojima postiže tečnost u sviranju. Također, početke i krajeve fraza ne počinje i ne završava na prvoj dobi kako su to svirali swing glazbenici. Često je svirao fraze koje bi trajale tri ili pet taktova, a ne dva ili četiri koje bi bile više logične. Općenito, odlika melodije bebop stila je da se „ne slaže“ s osnovnom strukturom skladbe.

Sve ovo što je Charlie Christian uveo u jazz kasnije će na jednu višu razinu dovesti Charlie Parker, Dizzy Gillespie i ostali, gdje će u brzim tempima pokazivati svoju sviračku virtuoznost.

Još jedno ime koje je donijelo prepoznatljiv zvuk bebopu je bubnjar Kenny Clarke. Prije njega bubnjari su najčešće svirali samo osnovni ritmički puls tako što bi na bas bubnju svirali svaku dobu. Snare je samo učvršćivao i popunjavao taj puls. No, kako su skladbe postajale sve brže takav način sviranja djelo bi činio još težim za slušanje, te je Kenny Clarke osnovni puls iz bas bubnja prebacio na činelu i time dobio jedan lakši zvuk. Bas bubanj i snare su se koristili za naglašavanje važnih dijelova skladbe. Primijene su se desile i u prebacivanju teške dobe sa prve i treće na drugu i četvrtu dobu.

Veliku važnost u razvoju bebopa su imali i jazz klubovi. U tim klubovima su se okupljali glazbenici i improvizirali. Na taj način, želeći se pokazati u što boljem svjetlu, glazbenici su jako brzo napredovali.

Važan je i sam motiv stvaranja glazbe u tom vremenu. U vremenu kada je vladao swing glazbenici su željeli napraviti glazbu koja će biti zanimljiva što većem broju slušatelja kako bi se popunile plesne dvorane ili kako bi se prodao što veći broj ploča. Glazbenici koji djeluju u razdoblju bebopa sviraju „za sebe“ tj. nije im važan što veći broj slušatelja, već slušatelji koji cijene njihovu glazbu. Takav stav vidi se u nekoliko čimbenika. Prvi je taj da se najviše svira u combu nego u big bendu tj. popularniji su manji sastavi. Također zvuk postaje puno lakši i tečniji. Vidimo i veliku promjenu u tempu u kojem se svira. Doba swinga je uglavnom obilježio umjereni tempo dok se u bebopu svira u jako brzom tempu. Ako je riječ o baladi svira se u jako sporom tempu kako bi se i tada moglo svirati u šesnaestinkama ili tridesetdruginkama. Naravno u početku bi melodijske linije ličile na duge nizove osminki ili šesnaestinki jer je u takvim tempima jako teško ubacivati sinkope, triole i slično. No glazbenici koje danas poznajemo kao predstavnike bebopa uspjeli su svirati i složenije ritmičke figure te se upravo ovdje vidi njihova virtuoznost na instrumentu. Stav da nisu bitni slušatelji već glazbenici vidimo i u tome što je uz ovakav tempo jako teško plesati.

Promjene su se dogodile i u sviranju drugih instrumenata. Recimo klavir više nije bio osnova ritam sekcije već je samo naglašavao pojedina mjesta. Veliku ulogu dobio je i bas. U prijašnjim sastavima basa često nije ni bilo jer se klavir smatrao najvažnijim instrumentom ritam sekcije. No u bebopu bas počinje svirati linije, a ne više samo razložene akorde te time počinju „nositi“ skladbu.

Veliki napredak se dogodio pedesetih godina jer se sve veći broj glazbenika, koji su veliki poznavatelji glazbene teorije, počeo svirati jazz. Oni su počeli svirati moduse. To je donijelo

jedan veliki prostor u improviziranju jer je svaka promjena akorda donosila novu ljestvicu. S početkom šezdesetih godina za jazzom i bebopom opada interes publike jer je rock glazba donosila neki novi zvuk ,a s time nove ideje i stavove prema životu. Jedan istaknuti glazbenik bebopa je bio i Miles Davis. Kako je opadao interes za bebopom shvatio je da mora pronaći način kako da ostane zanimljiv publici. U svom traženju novog zvuka u bend je doveo mlađe glazbenike koji su dosta koketirali s rock glazbom. Taj zvuk koji traži pronalazi 1970. godine kada je snimio ploču Bitches Brew.

„Ova ploča obavila je pravi posao; prodana je, u prvoj godini, u pola miliona primjeraka, a Miles Davis se ustoličio kao zvijezda nove muzičke forme, koju su najprije zvali jazz-rockom,a potom fusion muzikom“ (Collier,1978:384).

2.1.5 Free jazz

Kako znamo, i u klasičnoj glazbi u 20.stoljeću se eksperimentiralo s glazbom. Skladatelji su željeli izaći iz nekih formalnih struktura i tonskih prostora. Isto su željeli i jazz glazbenici. Pojavio se jedan novi stil, nazvan free jazz. „Harmonija je, međutim, bila nešto sasvim drugo. Ovdje je carevala sloboda. Na akordske promjene nije se obraćala pažnja. A solist je doista bio slobodan da uvede i ono što bi često ličilo na strane elemente; neki od tih elemenata su, naprosto, bila mrmljanja i cviljenja.“ (Collier,1978:413).

Ovaj stil je do vrhunca doveo Ornette Coleman. Njegova ideja je bila da glazbenici trebaju sami odlučiti koje tonove svirati tj. da prateći glazbenici trebaju svirati fraze koje će se slagati sa solistom ali moraju izbjegavati tonove koji bi mogli nagovjestiti neki tonalitet. Naravno da je ovakav glazbeni koncept doveo do podijeljenih mišljenja kod publike. Naravno da je free jazz imao svojih slušatelja, no Coleman nije bio toliko uspješan koliko recimo i Dave Brubeck, koji je jazz više kombinirao s klasičnom glazbom u koju je ubacivao složene mjere i neke „nove“ ljestvice. No najveća konkurencija jazzu je bila rock glazba. Free jazz je bio vrlo dobro prihvaćen kod europske publike te je velik broj glazbenika upravo tamo našao svoju publiku.

Još jedno ime koje je obilježilo free jazz je John Coltrane. On je u jazz unio elemente europske klasične glazbe tj. politonalnost. John Coltrane uspio je steći velik broj slušatelja jer je radio fuzije s jako puno različitih glazbenih žanrova. Znao je ponekad istoristiti i istočnjačke ljestvice, a pogotovo je postao popularan među mlađim slušateljima zbog svojih modalnih skladbi.

2.2. ROCK

Veliki broj istraživanja koji se bavi preferencijama glazbe učenika navodi kako je rock glazba nešto što učenici poznaju i često slušaju. No, pitanje je da li je to doista tako. U ovom poglavlju vidjet ćemo kako je nastala rock glazba te kako se razvijala kroz povijest i što je najvažnije koliko je opširna te koliko različitih stilova obuhvaća.

2.2.1. *Nastanak rocka*

Točno vrijeme kada je rock žanr nastao ne možemo precizno odrediti jer rock nastaje mješanjem drugih glazbenih pravaca. Prve naznake novog glazbenog žanra pojavile su se sa skladbom „The Fat Man“ skladatelja Antoine „Fats“ Domino. Glazbeni kritičari tog doba skladbu su klasificirali kao neku novu vrstu boogie glazbe. Skladba je izdana 1949. godine. No samo dvije godine kasnije Ike Turner izdaje skladbu pod nazivom „Rocket 88“ koja zvuči kao nešto potpuno novo tj. ima sve karakteristike rock glazbe. Iste godine Alan Freed kreće s emitiranjem radio emisije pod nazivom „ Moondog Rock 'n' Roll Party“. Nastanak ove emisije važan je za povijest rock glazbe jer upravo odavde dolazi naziv za ovaj glazbeni žanr. Važno je napomenuti kako je ova radio emisija puštala crnačku glazbu i bila je namjenjena bijelim tinejdžerima kojima je ovakva vrsta glazbe bila puno draža. U vrijeme pedesetih godina u Americi segregacijski zakoni su još uvijek bili na snazi te je bilo neprihvatljivo da bijeli tinejdžeri slušaju crnačku glazbu. Tada je većina izdavačkih kuća počela snimati obrade crnačkih pjesama u izvedbi bijelih izvođača.

„ Godine 1955. Pat Boone je svojim obradama pjesama „Two Hearts“ Otisa Williamsa & The Charms i „Ain't That A Shame“ Fatsa Domina započeo veoma profitabilan pothvat preuzimanja R&B pjesama crnih glazbenika, pročišćavanja njihovih tekstova i njihova izvođenja u stilu koji je , u kombinaciji s njegovim zdravim osmjehom i bijelim cipelama, proglašen prihvatljivijim „moralnom“ bijelom slušateljstvu. Booneove pročišćene obrade pjesama Domina, Little Richarda, Ivory Joe Huntera, grupa The Flamingos i The El Dorados pomogle su mu da tijekom 1950-ih proda više ploča od bilo kojeg izvođača, osim Elvisa Presleya. Međutim upitno je, je li pomogao da se otvore vrata tim inovativnim crnim umjetnicima ili je jednostavno osigurao njihovu daljnju marginalizaciju.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy /

Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:12)

Popularizaciji rock glazbe među tinejdžerima pomogla je i filmska umjetnost. Mnoge rock skladbe postaju glazbene teme popularnih filmova pedesetih godina.

„Oni nemirni tinejdžeri koji su idolizirali Marlona Branda u filmu *The Wild One* (film o motoristima, zabranjen u Britaniji) i Jamesa Deana u filmu *Buntovnih bez razloga* sad su stajali u redovima kako bi gledali *The Blackboard Jungle* zbog glazbene teme. Odjednom je mladost imala svoju filmsku glazbu, te su se uskoro brojni drugi umjetnici počeli ukrcavati u taj vlak“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:13)

Veliku popularnost sredinom pedesetih godina stekao je i Chuck Berry za kojeg se smatra da je postavio temelje rock 'n' roll glazbe. On je u pop glazbu stavio elemente bluesa, gitara je postala vodeći instrument, tekstovi su postali pametniji i duhovitiji, a melodije brze.

Važno je napomenuti kako je rock glazba pedesetih godina bila popularna glazba tog doba tj. rock pedesetih godina sinonim je za pop pedesetih. No, sredinom šezdesetih godina doći će do jasne podjele između ova dva glazbena pravca. Na raskol između pop i rock glazbe važna je bila politička situacija u Americi.

Sredinom šezdesetih godina Amerika je sudjelovala u Vijetnamskom ratu. To je za posljedicu imalo aktivaciju mladih u politička zbivanja tog vremena. Kako su segregacijski zakoni bili još uvijek aktivni crnačko stanovništvo traži svoja građanska prava. Sve češći su proturatni prosvjedi. Pojavljuje se i hippy kultura koja se zalaže za mir i bori protiv službene Američke politike. Svi koji žele pokazati svoj bunt prema politici to rade i kroz glazbu.

„Radikalni izazov vrijednostima establishmenta bio je više usmjeren ka muzičkim strukturama koje su podsticale stav suprotan kompoziciji, muzičkoj industriji i komercijalizmu.“ (Borthwick / Moy, 2010:83)

Pop glazba (rock pedesetih) nije imala toliku snagu da izrazi taj otpor. Rock glazba postaje puno agresivnija. Samim time neki izvođači ostaju pri svom blažem zvuku dok neki prelaze na agresivniji i buntovniji zvuk.

Ovaj period bio je jako važan za rock glazbu jer se kao i kod jazz glazbe pojavljuje više sub-žanrova.

2.2.2. *Hard rock*

Prvi koji treba spomenuti je „hard rock“. Ovaj sub-žanr nastaje pod direktnim utjecajem rocka pedesetih godina i bluesa. Ovaj glazbeni žanr imao je za ideju sviranje blues riffova s puno agresivnijim izričajem. Važna stavka svake skladbe su i upečatljivi gitarski riffovi. Riffove možemo smatrati instrumentalnom temom skladbe. Karakteristike ove glazbe su čvrsta ritam sekcija koja uključuje bas gitaru i bubnjeve, te gitara koja svira riffove i solo dionice. Temelje za ovaj sub-žanr postavili su bendovi The Cream i Jimi Hendrix Experience.

„Prve hard rock grupe, kao što su Jimi Hendrix Experience, Cream i Led Zeppelin, pojavile su se krajem šezdesetih. Teško je procijeniti doprinos što ga je Jimi Hendrix dao rock glazbi i osobito hard rocku time što je revolucionizirao električnu gitaru, izumio cijeli novi zvučni riječnik, uključujući korištenje distorzije i feedbacka kao efekta za postizanje glazbenog dojma...“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:78)

Hard rock je također jako važan jer iz njega su proizašao i žanr metal glazbe tj. heavy metal. Ova dva glazbena žanra često se smatraju sinonimom ali postoje razlike. Heavy metal možemo svakako smatrati „žešćim“ stilom. Također hard rock se temelji na bluesu dok u heavy metalu imamo veću upotrebu modusa iz klasične glazbe.

2.2.3 *Psihodelični rock*

Psihodelični rock ili popularnije zvan „psihodelija“ je sub-žanr rock glazbe koji nastaje sredinom 1960-ih godina (koristi se još i naziv „acid rock“ no on označava agresivnije izričaje ovog sub-žanra). To je bilo vrijeme kada je hippy pokret imao dosta utjecaja na način razmišljanja. Koristile su se halucinogene droge kako bi se postiglo otvaranje uma.

„Psihodelija uglavnom pokušava dočarati širenje uma i svijesti - pojačavanje osjeta što ga donosi djelovanje halucinogenih droga – hipi kultura šezdesetih stavljala je veliki naglasak na širinu i otvaranje što se postiže drogama koje djeluju na um.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley /

Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:80)

Kako se u to vrijeme eksperimentiralo s drogom tako su pojedini glazbenici eksperimentirali s glazbom. Napuštaju se uobičajene forme skladbi. Skladbe također postaju puno duže te imaju dijelove koji se često ponavljaju u želji da se stvori hipnotizirajući efekt.

Kao predstavnike ovog stila možemo napomenuti bendove The Doors i Pink Floyd. Važno je reći kako dosta bendova u 1960-ima eksperimentira s psihodeličnom glazbom poput The Beatlesa i The Rolling Stones no kasnije prelaze na druge stilove rocka.

Karakteristika psihodeličnih rock skladbi je da žele opisati upotrebu halucinogenih droga. Česta je upotreba raznih studijskih efekata poput jeke, ponavljanja dijelova skladbe (loop), backmasking (snimljeni zvuk se pušta unatrag), višestruka presnimavanja i sl. Električna gitara također koristi razne efekte koji distorziraju zvuk. Česta je bila i upotreba istočnjačkih instrumenata. Dio utjecaja dolazi iz free jazz-a jer se znaju napuštati forme, harmonije, koriste se duge improvizacije i karakterističan je disonantan zvuk. Imamo i veliku upotrebu električnih instrumenata poput synthesizera i teremina. Tekstovi skladbi često govore o nekim ezoteričnim i nadrealnim iskustvima te često i nastaju pod utjecajem halucinogenih droga.

Ovaj sub-žanr rock glazbe bio je jako važan jer su u njemu bendovi eksperimentirajući s glazbom otvarali vrata novim glazbenim pravcima. Psihodelični rock imao je veliki utjecaj na elektronsku glazbu jer se smatra da je psihodelični rock preteča trance glazbe koja će se pojaviti u devedesetim godinama.

2.2.4. Progresivni rock

„Prog rock „ ili samo „prog“ sinonimi su za ovaj sub-žanr. Progresivni rock bio je sub-žanr koji je dominirao u periodu između 1968. i 1974. godine. Može se reći da je izravno nastao iz psihodeličnog rocka, ali naravno na njega su utjecali i drugi glazbeni žanrovi. Za razliku od ranije navedenih rock žanrova čiji su geografski korijeni uglavnom Američki, prog rock svoje korijene vuče iz Velike Britanije. Budući da je ovakva vrsta glazbe često bila marginalizirana od strane mainstream medija može se smatrati jednim pravim „underground“ žanrom.

„U mnogim krugovima smatralo se da taj žanr predstavlja utjelovljenje najgorih krajnosti izopačenosti, rasipništva, i udaljavanja od vrijednosti „korijena“ i društvene stvarnosti, koja je smatrana važnom u ideologiji popularne muzike.“ (Borthwick / Moy, 2010:77)

Način na koji su razmišljali prog glazbenici sličan je načinu razmišljanja jazz glazbenika. Cilj glazbenog stvaralaštva nije bio postići komercijalni uspjeh, već eksperimentirati s glazbom i stvarati što kvalitetnija glazbena djela.

„Mnoge skladbe progresivnog rocka imaju različite dionice ili dijelove, poput klasične simfonije. Na primjer, "Starship Trooper" s The Yes Albuma (1971.) grupe Yes ima tri različita dijela – Life Seeker, Disillusion i Würm. U biti, progresivni rock je glazba uma, a ne glazba tijela.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:82)

Najutjecajniji predstavnici ovog sub-žanra bili bi King Crimson i Yes kao najdugovječniji, te Pink Floyd (bend koji počinje s psihodeličnim rockom i prelazi na progresivni rock) koji svojim skladbama prog rock izvlači iz sfere „undergrounda“.

Progresivni rock možemo prepoznati po tome što podiže rock zvuk na jednu novu razinu. Skladbe su jako dugačke te sadrže više većih cjelina. Često se može čuti utjecaj jazz i klasične glazbe. Kao i u psihodeličnom rocku koristi se sve što tehnologija pruža u to vrijeme (razni efekti i električni instrumenti). Osjeti se i utjecaj drugih umjetnosti u tome što su tekstovi puno kvalitetniji te scenski nastupi postaju puno teatralniji. Zanimljivost ovog sub-žanra je u tome što se on za razliku od drugih glazbenih stilova više nije nastavio razvijati niti je imao utjecaja na druge glazbene žanrove.

2.2.5. Punk rock

Kako smo vidjeli ranije u tekstu 1960-ih godina pojavljuju rock glazbenici koji su virtuozi na svojim instrumentima te stalno traže načine da unaprijede svoju glazbu. No u isto vrijeme pojavljuju se bendovi, često sastavljeni od amaterskih glazbenika, koji sviraju neki primitivni oblik rock 'n' roll glazbe. Taj stil se naziva garage rock (eng. garage = garaža) jer su često bendovi upravo u garažama svojih obiteljskih kuća održavali probe. Kasnije će se 1970-ih godina ovaj stil razviti u punk rock.

„Garage muzika iz šezdesetih odbacila je tadašnji zaokret ka kompleksnijim rock stilovima u korist simplicističkog i "svedenog" pristupa koji se zasnivao na minimumu muzičkih instrumenata i muzičke sposobnosti. U Sjedinjenim Državama krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih, ovakav muzički pristup povezan je s tekstualnim temama koje obuhvaćaju otuđenje, razočaranje društvom i mladalačkim buntom, i nazvan je punkom na prijelazu desetljeća“ (Borthwick / Moy, 2010:99)

Za punk rock žanr važan je način razmišljanja koji stoji iza njega i društveno politička situacija s početka 1970-ih u Velikoj Britaniji gdje se pojavljuje najviše punk rock bendova. Navedenih godina u Velikoj Britaniji desila se ekonomska kriza, dolazi do porasta nezaposlenosti i sl.

„Društveno, punk je naišao na plodno tlo kod razočarane britanske mladeži koja se, u najboljem slučaju, dosađivala, a u najgorem je bila ogorčena zbog onog što im je britansko društvo moglo ponuditi- nezaposlenost ili posao bez perspektive:“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:88)

Bendovi koji su obilježili ovaj sub-žanr su The Sex Pistols i The Clash kao predstavnici Britanskog punk rocka te Ramones kao predstavnici Američkog punk rocka.

Sastav punk rock benda čine uglavnom jedna ili dvije električne gitare, bas gitara, bubnjevi i vokal. Harmonijska struktura je vrlo jednostavna. Forma je uglavnom sastavljena od strofa i refrena. Karakteristično ovom sub-žanru su brz tempo i glasna dinamika.

No, ono što je najvažnije za istaknuti su vokali i tekstovi skladbi. Kao što je ranije navedeno najveći motiv za stvaranje punk rock skladbi je bunt te su teme često političke ili govore o temama koje su moralno neprihvatljive. Zanimljiv je i način „pjevanja“.

„Na punk rock snimcima iz 1976-1978, uočavamo brojne raznovrsne pristupe uključujući govor, vikanje, pjevušenje, mrmljanje i recitiranje. Ovakav nemuzički pristup s razlogom se suprostavljao uobičajenom melodičnom stilu pjevanja. Da bi raskinuli s romantičnom ideologijom tradicionalnih pop pjesama, vokalni solisti panka primjenjivalu su nepjevački vid izražavanja, da bi naglasili kako svoje udaljavanje od prethodnih muzičkih žanrova, tako i važnosti svojih političkih poruka.“ (Borthwick / Moy, 2010:111)

Za punk rock važno je reći kako je to bio glazbeni izričaj koji je izravno nastao iz društveno političke situacije nekog razdoblja, te da je ovaj sub-žanr dobio svoje inačice (anarho punk,

hardcore, pop punk, new wave itd.) i utjecao je na razvoj drugih glazbenih žanrova (grunge i neki oblici elektronske glazbe).

2.3. POP GLAZBA

Pop je skraćeni naziv za popularnu glazbu te samim time ne možemo dati točnu definiciju što je to ustvari pop. Kroz povijest razni stilovi glazbe su uživali popularnost određenog razdoblja tako da možemo reći da pop glazba obuhvaća nekoliko različitih žanrova. Razni autori navode razne definicije što je to pop glazba i često ih svrstavaju u kategorije.

„Što se tiče popularne glazbe, ni tu ne možemo govoriti o njenoj jednoznačnoj definiciji. Birrer (prema Horn, 1985:104) donosi pregled glavnih definicija popularne glazbe, koje postoje u čistoj formi, ali i kao kombinacije. To su:

- Normativne definicije, prema kojima popularna glazba predstavlja inferiornu vrstu glazbe.
- Razlikovne definicije, koje definiraju popularnu glazbu kao glazbu koja se razlikuje od folklorne i umjetničke glazbe.
- Sociološke definicije, koje povezuju popularnu glazbu s određenim društvenim grupama.
- Tehnološko-ekonomske definicije, koje zagovaraju stajalište da se popularna glazba širi posredstvom masovnih medija, na masovnom tržištu.“ (Dobrota i Kušćević, 2009:198)

Kako autorice ovog članka dalje navode, problem ovih definicija je u tome što navedene definicije ne mogu pojedinačno opisati što je to pop glazba.

No, kao što smo mogli vidjeti 1950-ih u Americi mladi počinju slušati rock 'n' roll glazbu koja se smatra popularnom glazbom 1950-ih godina. Glazba Elvisa Presleya, Chuck Berrya, Bill Haleya i sličnih smatrat će se popularnom glazbom sve do sredine 1960-ih godina kada dolazi do podjele između rock glazbe i pop glazbe.

2.3.1. *Pop 1960-ih*

Tijekom 1960-ih godina još se osjeti utjecaj rock glazbe ili još bolje rečeno osjeti se da se pop glazba počinje odvajati od rock glazbe. U studijskim snimkama popularne glazbe dolazi do pojave koja se naziva „zvučni zid.“

„Dodavanjem obilnih količina živog i snimljenog odjeka slojevima udaraljki, žičanih i limenih instrumenata, vokalima i ritam sekciji dobivenoj iz R&B-a, što se sastojalo od bubnjeva, više kontrabasa, klavijatura i gitara, Spector je, zajedno s aranžerom Jackom Nitzscheom i

tehničarom Larryem Levineom, spojio zasebne komponente u jedinstveni "zvučni zid". (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:26)

Pojava „zvučnog zida“ bila je važna jer je za razliku od rock glazbe bila puno profinjenija. U studiju se težilo dobiti glazbeno vrijednu glazbu na način da su se angažirali najbolji skladatelji i studijski glazbenici. Važno je spomenuti da se rock glazba tada većinom izdavala u albumima, pop glazba je izlazila u singlovima.

S početkom 1960-ih godina sve veći trend je bio pisanje vlastitih skladbi. No, za razliku od rock kantautora pop glazbenici pišu glazbu i tekstove koja se manje bave društvom i politikom, a više tinejdžerskom ljubavlju i zabavnijim temama. Ovdje su se istaknuli glazbenici poput Neila Diamonda, Leonarda Cohena i drugi. Jedan kantautor se može i posebno izdvojiti, a to je Bob Dylan jer je njegova glazba i njegovo stvaralaštvo potaklo druge glazbenike na pisanje vlastitih autorskih skladbi.

„Jedan od najvećih tekstopisaca svih vremena, John Lennon javno je priznao utjecaj Boba Dylana na svoje pisanje. Nevjerojatno darovit i plodan tim Lennona i McCartneya pokriva je mnoge glazbene stilove i nadahnjivao suvremenike, kao što su Ray Davies iz Kniksa, te Mick Jagger i Keith Richards iz Rolling Stonesa, da skladaju vlastite pjesme. Dylan je svojim primjerom potaknuo generacije umjetnika čiji su korijeni bili u folku, countryu, bluesu ili rock 'n' rollu da pop obogate materijalom koji se bavi osobnim i društvenim pitanjima.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:27)

Samim time što se sve više glazbenika bavi autorskim radom tekstovi postaju poetski, a obrade prijašnjih skladbi postaju sve rjeđe.

Veliku popularnost između 1962. i 1964. godine u Americi imala je „surf“ glazba. Često se naziva i surf rock. Ova vrsta glazbe imala je dva pravca. Instrumentalni surf čiji je predstavnik gitarist Dick Dale te vokalni surf koji predstavlja bend The Beach Boys. Ovaj stil potiče iz Californije gdje je surfanje bila omiljena aktivnost mladih te se počinje širiti cijelom Amerikom. Od navedene aktivnosti dolazi i samo ime. Instrumentalna surf glazba najviše se prepoznaje po električnoj gitari koja ima puno jeke i vibrata. Ovi efekti simuliraju zvukove valova. Za vokalni surf se često može reći da vuče svoje korijene iz doo-wop glazbe te ima karakteristične višeglasne pjevačke dionice i pjevanje u falsetu. Vokalni surf ni na koji način ne simulira

surfanje ili valove kao što to čini instrumentalni surf, tako da se može reći da je jedina prava surf glazba instrumentalna. No, ovaj stil će biti jako kratkog trajanja jer će ga istisnuti Britanska glazba koja će doći u Ameriku.

Sredinom 1960-ih godina Britanski pop bendovi počinju osvajati Američke top ljestvice. Taj period se u Američkoj pop glazbi naziva „Britanska invazija“. I prije ovog razdoblja Britanska glazba bila je poznata i prihvaćena od Američkih slušatelja, no u razdoblju od 1964. do 1966. ona je osvajala Američko tržište. Istaknuli su se bendovi poput The Animals, The Rolling Stones, a „invazija“ je počela dolaskom The Beatlesa.

„Godine 1965. ukupno je 68 britanskih singlova dospjelo na Top 40, a 11 ih je provelo kombiniranih 26 tjedana na 1. mjestu. Ipak, premda je priličan broj američkih izvođača smatrao obveznim uzeti imena koja zvuče engleski, pa čak i govoriti s engleskim naglaskom, do 1966. je histerična, sveobuhvatna anglofilija očito počela jenjavati, o čemu je svjedočilo obilje domaćih izvođača koji su mijenjali ravnotežu na pop top listama.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:31)

Za vrijeme trajanja 1960-ih godina pop glazba je bila u sjeni jer je još uvijek dobivala velik utjecaj iz rock glazbe, ipak to će se promijeniti u 1970-im godinama i to posebno u Europi.

2.3.2. Pop 1970-ih

U Engleskoj se početkom 1970-ih godina popularnom glazbom smatra glamour rock. Glamour rock ili kraće glam rock je vrsta pop i rock glazbe, ali može ga se promatrati i kao modu toga doba. Najupečatljiviji predstavnici ovog stila bili bi Marc Bolan i David Bowie.

„Marc Bolan (pravog imena Mark Feld) krajem sedamdesetih je preko noći postao britanska pop senzacija. Njegova neobična mješavina bučnih ritmova i stila sviranja gitare, apstraktnih erotskih tekstova, zvuka s odjekom izvučenog iz rock 'n' rolla pedesetih, upadljivo blještave odjeće i šminke, kao i hermafroditске ljepote uokvirene kaskadama kovrčave kose, upoznala je britanske tinejdžere s užicima adolescentske seksualne zbunjenosti i radosno budalastom rock 'n' roll zabavom.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:38)

No, popularnost glam rocka nije potrajala dugo. Samo četiri godine. S druge strane još uvijek je popularno pisanje vlastitih skladbi tzv. kantautorstvo. Kantautori pop glazbe su pisali puno komercijalniju glazbu jer nisu žanrovski bili toliko određeni te su samim time bili puno prihvatljiviji medijima.

Kantautorica koja se ističe u ovom razdoblju je sigurno Carole King jer 1971. izdaje album „Tapestry“ koji je ogledni primjer za buduće pop autore.

„Vješta mješavina klasičnih pop melodija iz Zlatnog doba, soul vokala i aranžmana, u kombinaciji s tekstovima iskrene, a ipak umorne ljubavi, učinila je album dotad najprodavanijim u svijetu. Daljnja karijera Carole King više nikad nije dosegla iste visine, ali bivša djevojka iz pozadine stvorila je šablonu za sve buduće pop kantautore.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:40)

Važno je napomenuti da je u prethodnim glazbenim žanrovima vodeću ulogu u glazbi imala gitara, no 1970-ih u pop glazbi glasovir postaje glavnim instrumentom najvjerojatnije iz razloga jer je glazba postala puno zvukovno umjerenija.

U prijašnjim razdobljima novi glazbeni žanrovi rađali su se ili u Americi ili u Velikoj Britaniji. Početkom 1970-ih u Europi (isključujući Veliku Britaniju) dolazi do stvaranja vlastitog pop izričaja koji se naziva europop.

„Premda je Europa već dala nekoliko jedinstvenih domaćih pop izvođača – najistaknutije su bili sofisticirane, zavodničke suite Francuza Serge Gainsbourga i Francoise Hardy, te elektroničko promišljanje njemačkog Kraftwerka početkom sedamdesetih – europop kao univerzalno priznati pop jezik stvorila su sredinom sedamdesetih dva veoma različita umjetnička tima. Jedan je prioritet dao pjesmi, a drugi je osmislio novi zvuk. Sve naredne skladbe europopa na nekoj su razini mješavina ta dva čimbenika, ali nikad s takvim umjetničkim dojmom i značajem“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:42)

U navedenom citatu govori se o dva umjetnička tima. Prvi tim koji je prioritet dao pjesmi je ABBA. Bend je postao svjetski popularan tek 1974. kada je pobijedio na Natjecanju za pjesmu Eurovizije. Od tada postaju jednim od najprodavanijih pop bendova sve do raspada 1981. Odlika njihovih pjesama je višeglasno pjevanje, lako pamtljiva melodija te najjednostavnije rečeno plesna glazba.

Drugi umjetnički tim bili bi Donna Summer i Giorgio Moroder. Ovaj tim postavio je temeljni i prepoznatljiv zvuk pop glazbe te s iz njihovog zvuka počinje razvijati dance, house i tehno glazba. Njihov zvuk je prepoznatljiv po korištenju synthesizera i kompjuterskih sekvencera. Korištenjem računala stvaraju se ritmovi s čestom upotrebom sinkopa.

2.3.3. Pop 1980-ih

Na pop glazbu 1980-ih godina utjecalo je nekoliko važnih čimbenika. Važan čimbenik je napredak u tehnologiji koji donosi potpuno novi i prepoznatljiv elektronski zvuk. Radio kao medij za prenošenje glazbe do slušatelja postaje sve manje zastupljen pojavom MTV-a te se većina novonastale glazbe promovira putem video-spotova. Ipak treba reći da je najveći utjecaj na pop 1980-ih imao Michael Jackson. On i njegov producent Quincy Jones stvarali su glazbu koja je bila kombinacija pop, disco, rock i soul glazbe te su na taj način u potpunosti povezali „bjelačku“ i „crnačku“ glazbu.

„Oni su definirali nova komercijalna pravila: sofisticirani dance-pop u kombinaciji s pop melodijom i povremenom rock agresivnošću; lirske teme koje su varirale od osobnih do općenitih pop prikaza ljubavi, seksa i plesa; i veoma skupe i raskošne video promocije, uz televizijsku premijeru 15- minutnog filma napravljenog za singl „Thriller“, što je pretvoreno u događaj svjetskih razmjera.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:44)

U ovom periodu započinje praksa prema kojoj su za stvaranje glazbe sve manje zaslužni sami izvođači. Ulogu stvaraoca preuzimaju glazbeni producenti koji postaju zaslužni za „proizvodnju“ glazbe. U ovom periodu počinje sve veća komercijalizacija glazbe jer glazbenim producentima i izdavačkim kućama je cilj napraviti glazbu koja će postići što značajniji financijski uspjeh. No bez obzira na tu činjenicu postoji nekoliko izvođača koji su u svojoj glazbi težili postizanju određene glazbene vrijednosti. Ovdje se mogu izdvojiti Phil Collins i Sting.

Phil Collinsove skladbe iz 1980-ih predstavljaju kombinaciju rock i pop glazbe s elementima funk glazbe u puhačkim dionicama. Tekstovi se mogu okarakterizirati kao sentimentalni. Sting također radi glazbeno kvalitetne skladbe s elementima jazz, reggae i world-music glazbe. Ova

dva izvođača su također pokazatelj da u pop glazbi 1980-ih godina sve veći uspjeh postižu solo izvođači, a manje instrumentalni sastavi tzv. bendovi.

U popularnu glazbu 1980-ih godina ubrajaju se i dva velika glazbena pokreta, a to su New Wave (Novi val) i 2-Tone.

New wave pokret uvelike se zasnivao na punk-rock glazbi no s vremenom on je obuhvaćao puno širi glazbeni izričaj. U početku bi ga se definitivno moglo opisati kao punk-rock jer su se glazbenici ovog pokreta vodili sličnim razmišljanjem, no za razliku od punk-rock ovaj glazbeni izričaj bio je namijenjen široj publici. Taj pokret se smatra jednim od najbogatijih u povijesti pop glazbe jer je iznjedrio puno glazbenih sastava koji su imali velik glazbeni opus. Pokret je napravio i velik utjecaj 1980-ih godina i na našim prostorima.

Drugi veliki glazbeni pokret 2-Tone još je poznat i pod nazivom „third wave ska“. Naziv 2-Tone potiče od naziva izdavačke kuće koja je izdavala glazbu bendova koji su obilježili ovaj glazbeni pokret. Glazba se zasnivala na kombinaciji reggae, ska i punk-rock žanra. Taj glazbeni pokret važan je po tome što se uvelike bavio političkim pitanjima.

„Naziv 2-Tone podjednako se odnosio na stav grupe prema rasnoj politici, što je bio važan i hrabar stav u vrijeme kad je pretjerano rasistička politička stranka, Nacionalna fronta, prilično uspješno vrbovala mlade iz britanskih urbanih sredina.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:52)

2.3.4. Pop 1990-ih

Pop glazba 1990-ih godina je stilski vrlo heterogena te obuhvaća jako puno različitih glazbenih stilova. Pop se najviše u ovom periodu razvija prema potražnji tržišta što znači da nije cilj napraviti kvalitetnu glazbu već glazbu koja će se moći dobro prodati. Ako uzmemo u obzir tu činjenicu postaje nam jasno zašto su toliku slavu imali boy-bandovi. Boy-bandovi bili su glazbeni sastavi sastavljeni uglavnom od muških pjevača, privlačnoga izgleda, najčešće u dvadesetim godinama. Boy-bandovi su često bili umjetno stvarani samo da bi se ostvario profit. No, iako su svoju najveću popularnost imali u 1990-im godinama postojali su i prije.

„Premda se boy-band razvio u svoj prepoznatljivi oblik krajem osamdesetih, zapravo potječe s početka šezdesetih, od uvjerljivo najveće grupe pop glazbe. Beatlesi su od samog početka

skladali vlastite pjesme, a njihova dugovječnost, umjetnički domet i stupanj kontrole nad vlastitim karijerama nije dosegao niti jedan od današnjih boy-bandova. No, svojim su urednim izgledom iz ranih dana i pijevnim melodijama u skladbama kao što je „I Want To Hold Your Hand“ iz 1993. navijestili dolazak svojih manje uspješnih nasljednika.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:64)

Kako je vrijeme odmicalo glazba boy-bandova postajala je sve manje kvalitetna ili još bolje rečeno na nju se obraćalo sve manje pažnje. Krajem 1990-ih sve manje boy-bandova svira uživo na svojim koncertima tj. koriste se prateće snimke kako bi se mogle izvoditi plesne koreografije. Iako su karijere boy-bandova često bile kratkog trajanja iz njih bi se istaknuli pojedini pjevači koji bi razvili puno uspješnije karijere. Krajem 1960-ih godina iz dječaćkog boy-banda „The Jackson 5“ izdvojio se i Michael Jackson koji će kasnije postati „kraljem pop glazbe“. Ovakav sličan primjer u 1990-im godinama dogodio se i s Robbiee Williamsom kojeg se može smatrati jednim od glavnih predstavnika pop glazbe 1990-ih godina. Njegov opus je vrlo zanimljiv jer obuhvaća različite glazbene žanrove.

„U roku od dvije godine postao je najveća britanska pop zvijezda zahvaljujući naglašeno produciranoj mješavini britanskog popa i zrelih balada na albumu *Life Thru A Lens*. Otad je uspješno iznova napisao pravila spoja popa, dancea i rocka, s lakoćom skočivši od pseudo-rapa i gnusnog zabranjenog videospota singla 'Rock DJ' do standardnih skladbi u stilu Franka Sinatre na albumu *Swing When You're Winning*.“ (Alfonso / Allen / Beecroft / Bradley / Briggs / Brophy / Buskin / Cobo / Douse / Hutcheon / Colin / Joy / Ling / Loben / Milkowski / Mulholland / Nallon / Noble / Potton, 2005:56)

U ovom periodu još uvijek su popularni izvođači poput Elton Johna i Stinga no sve više se pojavljuju i kantautorice koje stvaraju kvalitetnu glazbu usprkos vremenu dominacije elektronske produkcij. Neke od njih su Sinead O'Connor i Alanis Morissette. Sinead O'Connor stvarala je glazbu u različitim žanrovima. Neki od njih su pop-rock, folk i ambijentalni stil. Njezini medijski nastupi bili su dosta kontroverzni te se njezin „bunt“ može čuti i u tekstovima pjesama.

Alanis Morissette također je kantautorica koja u svojim tekstovima izražava „bunt“. Njezin glazbeni stil može se okarakterizirati kao soft-rock i pop-rock.

U Velikoj Britaniji u 1990-im godinama i dalje su popularni boy-bandovi te dance glazba. No, sredinom 1990-ih dolazi do novog glazbenog pokreta koje se naziva „britpop“. Britpop se još

može nazivati i kulturnim pokretom jer nastaje kao odgovor na Američku glazbu te se često veliča sve što je britansko. Najbolji primjer britpop bendova su Blur i Oasis. Za njihovu glazbu se može reći da vuče korijene iz pop glazbe 1960-ih u kombinaciji sa „žešćim“ zvukom rock glazbe 1970-ih.

3. POPULARNA GLAZBA U UDŽBENICIMA ZA GLAZBENU KULTURU I UMJETNOST

Prema definiciji udžbenik je osnovna školska knjiga te je namijenjen učeniku za svakodnevno korištenje (Poljak, 1980). Rojko navodi parafrazirajući Poljaka kako udžbenik da bi bio udžbenik mora sadržavati nekoliko obilježja.

„Bitna obilježja udžbenika svode se na sljedeće četiri premise:

- udžbenik je osnovna školska knjiga, za razliku od ostalih knjiga koje mogu biti dopunska i pomoćna literatura u toku školovanja;
- udžbenik je pisan na osnovi propisanog nastavnog plana i programa, što ostala stručna, znanstvena i umjetnička literatura nije;
- udžbenik učenici gotovo svakodnevno upotrebljavaju u svom školovanju radi obrazovanja odnosno samoobrazovanja, dok ostalu literaturu proučavaju povremeno i privremeno;
- po svojoj osnovnoj namjeni udžbenik treba biti didaktički oblikovan radi racionalnijeg, optimalnijeg, ekonomičnijeg i učinkovitijeg obrazovanja, što ostala literatura nije i ne mora biti “ (Rojko, prema Poljak 2012:120)

No problem udžbenika u nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti* u ovakvom formatu u kakvom ga se danas najčešće pronalazi, je u tome, što se učenici ne znaju i ne mogu njime samostalno koristiti. Da bi udžbenik posredovao u ostvarenju ciljeva nastave *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti*, definiranim kroz težnju da se od učenika stvori poznavatelj glazbe koji zna vrednovati glazbu, potrebno je stalno vođenje od strane kompetentnog nastavnika.

3.1. POPULARNA GLAZBA U UDŽBENIKU GLAZBENE KULTURE

Popularna glazba se u nastavi *Glazbene kulture* obrađuje u 8. razredu. No, učenici se s njome susreću i u prethodnim godinama. Najčešći oblik pojavljivanja primjera popularne glazbe u ranijim razredima su pjesme predviđene za pjevanje ili primjeri za slušanje.

Od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja odobreni Udžbenici za peti, šesti i sedmi razred sadržavaju vrlo slične primjere skladbi popularne glazbe stoga su za analizu navedenih razreda korišteni udžbenici samo jedne izdavačke - Profil Klett, a to su udžbenici :

- Glazbena petica,
- Glazbena šestica,
- Glazbena sedmica.

Budući da se popularna glazba kao glazbeni žanr obrađuje u osmom razredu analizirali smo sve trenutno aktualne udžbeničke pakete odobrene od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, a to su:

- Glazbena osmica (izdavačka kuća Profil Klett),
- Allegro 8 (izdavačka kuća Školska knjiga) i
- Svijet glazbe 8 (izdavačka kuća Alfa).

3.1.1. Udžbenik Glazbena petica (izdavačka kuća Profil)

U udžbeniku „Glazbena petica“ kao jedan od prvih slušnih primjera pojavljuje se primjer George David Weiss - Douglas George: Kako je divan ovaj svijet (What a Wonderful World). Uz navedeni primjer možemo zamijetiti prijevod jednog stiha te su postavljena pitanja koja učenici trebaju odgovoriti nakon što poslušaju pjesmu.

„Po čemu je Zemlja jedinstven planet Sunčeva sustava? Zašto je lijepo živjeti na našem planetu?“ (Marić / Ščedrov, 2016:9)

Iz navedenih pitanja zaključujemo kako se pažnja više posvetila tekstualnom nego glazbenom sadržaju pjesme.

U udžbeniku se pojavljuje još jedan slušni primjer, a to je The Beatles: Eleanor Rigby koji služi za demonstraciju dorske ljestvice. Zadatci uz slušni primjer su usmjereni na glazbene aspekte jer osim uočavanja elemenata dorske ljestvice, učenici trebaju primijetiti i je li cijela pjesma izvedena jednoglasno ili višeglasno. Iz navedenog je vidljivo kako su primjeri popularne glazbe korišteni u funkcionalnom smislu kao medij demonstracije glazbenog, odnosno u slučaju prvog navedenog primjera neglazbenog sadržaja.

3.1.2. Udžbenik Glazbena šestica (izdavačka kuća Profil)

U udžbeniku „Glazbena šestica“ nalazi se veći broj glazbenih primjera vezanih uz popularnu glazbu. Sadrži tri primjera za pjevanje, a to su:

- J. Beal: Rock-zvončići
- M.David i A. Hoffman: Bibidi-Bobidi
- Nepoznati autor: Swing.

Radočaj-Jerković smatra da je „kategorija suvremenih popularnih pjesama općenito premalo zastupljena u nastavi glazbe. Popularne i zabavne pjesme postale su sastavnim dijelom današnje opće kulture te ih kao takve treba prihvatiti. U vrijeme kada učenici drastično gube interes za pjevanjem, popularne pjesme mogu biti važan pozitivan motivacijski faktor pri vježbanju pjevanja“ (Radočaj-Jerković, 2017:149).

Pjesma Rock-zvončići namijenjena je pjevanju u vrijeme Božića te se nalazi u ovom udžbeniku s upravo s navedenom pretpostavkom da će se svidjeti učenicima te se odraziti na motivaciju za pjevanje.

U udžbeniku se nalazi i notni zapis pjesme kod kojeg primjećujemo da nedostaju neke upute (slika 1).

Din-don... din-don... din-don...

Danas ćete:

- pjevati pjesmu *Rock¹⁰-zvončići*
- svirati jednostavnu ritamsku pratnju
- slušati izvedbu pjesme.

Rock-zvončići

Allegro

J. Beal

Zvon-či - či, zvon-či - či zvo-ne uz rock, ple-šu na swing i zvo-ne ding dong,
 Zvon-či - či, zvon-či - či, zvo-ne uz rock, po-gle-de ma-me ple-šu u skok,
 za-ba-va lu - da, pa - hu - lji - ce svud le-te po zra - ku ko-je - kud...
 vr-te se ska - ku - ću po gra-du mom,
 ja ve-se-lim se tom. Snijeg svud pa - da, ka-kva zi - ma, zvo-na
 zvo - ne u sav glas. U - zmi sanj - ke, po - di sa mnom,
 jer sad je pra - vi čas. Pro-pni se ko-nji - ću, ple-ši-mo svi,
 u - hva - ti ri - tam ti. Ne - moj sta - ti, hi - tro ju - ri,
 jer te vo-li-mo mi. jer mi vo-li-mo, zi-mu vo-li-mo mi.

¹⁰ čitaj: [rok]

28

Slika 1 – Rock zvončići

Naime, pjesma *Rock-zvončići* odnosno *Jingle Bell Rock* skladatelja J. Beala ima upečatljiv pulsirajući ritam tj. treba se izvoditi u swing ritmu. Kao što možemo vidjeti u ovom notnom zapisu ne postoji niti jedna oznaka koja sugerira da je skladbu potrebno izvoditi u swing ritmu.

Problem je time veći što uz udžbenik postoji i slušni primjer navedene pjesme na pratećem CD-u, no upute sugeriraju da se pjesma posluša nakon što se nauči pjevati.

Isti je slučaj i s pjesmom Swing. Također ne postoji naputak u notnom zapisu da se pjesma treba izvesti u swing ritmu (slika 2).

Ples je pjesma u kojoj je svaki pokret riječ. Razumijete li govor pokreta jednako kao govor glazbe?

Danas ćete:

- pjevati i slušati *Swing* na kanonski način
- svirati pratnju na udaraljkama
- plesati
- izvesti složenu trodijelnu pjesmu.

Swing²⁶

Andante nepoznati autor

Du - bi - du - bi du - a du a du a dup du - a

šu - bi du - bi dup dup du - a dup a šu - bi du - a

Obratite pozornost na mjeru pjesme. Koliko doba ima svaki takt? U dvopolovinskoj je mjeri polovinka - jedinica brojanja i traje jednu dobu. Koliko traje jedna četvrtinka u toj mjeri?

CD 1/27
Glenn Miller: *U dobrom raspoloženju*
(In The Mood²⁷)

Koju skupinu glazbala čujete na početku skladbe?
 Koja se glazbala izdvajaju svojim solističkim nastupom?

Izvedite svoju složenu trodijelnu pjesmu.
 Složite dvije pjesme kako bi nastala složena trodijelna pjesma prema shemi:

A	B	A
a b a	c d c	a b a

Predlažemo *Bibidi-bobidi* kao a i b, *Swing* kao c dio, a za preostali (d) dio, glazbu izmislite sami.

²⁶ Čitaj: [swing]
²⁷ Čitaj: [in d muud]

Swing je stil poletne plesne izvedenosti.

48

Slika 2 - Swing

Na istoj stranici nalazi se slušni primjer Glenn Miller: U dobrom raspoloženju (In The Mood) koja je izvedena u swing ritmu, no ako bi se pjesma Swing izvela onako kako je zapisana poveznica između ova dva primjera ne bi se mogla uočiti. Budući da se swing ili shuffle može u notnom zapisu zapisati i pomoću triola, u udžbeniku se nalazi i pjesma M.David i A.Hoffman: Bibidi-Bobidi koja je cijela zapisana u triolama, no razlog tome nije autentična interpretacija nego usvajanje triole kao ritamske figure. Ovdje se nalazi i slušni primjer navedene pjesme u izvedbi Louisa Armstronga.

U udžbeniku „Glazbena šestica“ nalazi se još nekoliko slušnih primjera. Jedan od njih je E. Presley: Zaljubio sam se, nema mi pomoći (Can't Help Falling in Love) koji se nalazi na istoj stranici sa slušnim primjerom skladbe J-P. Martinija: Žar ljubavi. Skladba E. Presleya našla se ovdje, ponovno, više zbog svog tekstualnog sadržaja nego glazbenog.

„Usporedite dvije ljubavne pjesme: Žar ljubavi i Zaljubio sam se, nema mi pomoći. Odredite kojoj vrsti glazbe pripadaju i opišite način pjevanja pjevača.“ (Sikirica / Marić, 2014:45)

Sljedeća dva slušna primjera koriste se kako bi učenici uočili zvuk električnih instrumenata. Prvi je Chuck Berry: Johnny B. Goode koji je primjer za električnu gitaru te Jimmy Smith: Na kraju dana (After Hours) za električne orgulje. Zadnji primjer koji uključuje popularnu glazbu u ovom udžbeniku je slušni primjer za glas tenor - Freddy Mercury: Mi smo prvaci (We Are the Champions).

3.1.3. Udžbenik Glazbena sedmica (Izdavačka kuća Profil)

U udžbeniku „Glazbena sedmica“ nalaze se tek dva slušna primjera popularne glazbe i oba pripadaju žanru jaza. To su H. Mancini: Pink Panther i D. Ellington: East St. Louis Toodie-tod te su primjeri za puhače instrumente.

3.1.4. Udžbenik Glazbena osmica (izdavačka kuća Profil)

U udžbeniku „Glazbena osmica“ popularna glazba se obrađuje kroz dvije cjeline, a to su jazz i rock. Sav sadržaj ove dvije cjeline nalazi se na svega pet stranica. U poglavlju u kojem se obrađuje jazz glazba ispisani su sljedeći zadaci:

„Upoznajući jazz, vaš će zadatak biti:

- istražiti što je jazz i gdje je nastao
- naučiti koja glazbala sviraju u jazz-sastavima
- upoznati glavne glazbene značajke jazz
- imenovati različite jazz-stilove
- slušno prepoznati i upamtiti određeni broj jazz-skladba
- upoznati skladatelje i izvođače jazz: Louisa Armstronga, Glenna Millera, Theloniousa Monka, Milesa Davisa, George Gershwinu.“ (Šćedrov / Marić, 2014:78)

U uvodnom dijelu nekoliko rečenica posvećeno je osnovnim podacima o tome što je jazz, kada je nastao i na koji način. U sljedećem poglavlju navode se i opisuju najčešći izvođački sastavi. Kao najvažnije glazbene značajke jazz navode se: improvizacija, novi načini izražajnosti (za razliku od klasične glazbe) kod boje glasa ili glazbala te sinkopirani ritam. Potom se obrađuje swingu kao komercijalna vrsta jazz namijenjena prvenstveno plesu te o bebop kao glazb koja je namijenjena isključivo za slušanje te kako navodi udžbenik „...koju slušaju istinski zaljubljenici u jazz.“ Ovakva tvrdnja je subjektivna jer zadire u prostor glazbenih preferencija osobito jer i ostali sub-žanrovi jazz imaju jednake kvalitete te kao takva nije u potpunosti točna.

Cjelina o jazz glazbi sadrži četiri slušna primjera koja prezentiraju pojedini jazz stil, a to su:

- Louis Armstrong: Kad svetcima marširaju (Oh, When the Saints) - New Orleans jazz
- Glenn Miller: Chattanooga Choo Choo - swing
- Thelonious Monk: Rhythm-a-Ning - bebop
- George Gershwin: Ljetno doba (Summertime) - simfonijski jazz.

Možemo zaključiti da udžbenik daje odgovore za većinu zadataka vezanih uz osnovno upoznavanje jazz glazbe, no pitanje je koliko dobro se učenici mogu upoznati s opusima jazz skladatelja i izvođača putem svega četiri glazbena primjera.

Rock glazba se također obrađuje putem navođenja samostalnih zadataka za učenike.

„UPOZNAJUĆI SE I NA NASTAVI S ROCK-GLAZBOM, VAŠ ĆE ZADATAK BITI:

- istražiti što je rocki gdje je nastao
- izdvojiti glazbala koja sviraju u rock-sastavima
- upoznati glavne glazbene značajke rocka
- slušno prepoznati i upamtiti određeni broj rock-skladba
- upoznati rock-skladatelje i izvođače Billa Haleya, Elvisa Presleya te rock-sastave The Beatles i The Rolling Stones.“ (Šćedrov / Marić, 2014:81)

Kao što vidimo u zadacima učenici će se s rock glazbom upoznavati i na nastavi. Iz ovoga vidimo da se pretpostavlja da su se oni već negdje ranije upoznali s rock glazbom.

Kao i kod jazz u uvodu se navode podaci što je to rock glazba, kada je nastala te u kojim društvenim uvjetima. Zatim se objašnjava utjecaj drugih glazbenih žanrova koji su imali utjecaja na nastanak rock glazbe. Informacije o rock glazbi su vrlo oskudne, ali to i ne bi bio toliki problem kada bi bilo više glazbenih primjera iz kojih bi učenici mogli sami doći do zaključaka. U ovoj cjelini također imamo samo četiri glazbena primjera, a to su Bill Haley: Rock Around the Clock kao pjesma s kojom je započela era rock 'n' rolla zatim Elvis Presley: Jailhouse Rock uz koju se navodi:

„Elvis Presley prva je velika međunarodna zvijezda rock and rolla. Publika je podjednako obožavala njegov neobuzdani glas i izazovan nastup na pozornici.“ (Šćedrov / Marić, 2014:82)

Iz ovoga vidimo da se ovaj glazbeni primjer u udžbeniku nalazi više zahvaljujući Presleyevoj popularnosti nego zbog same glazbe. Tu su još i primjeri The Beatles: All My Loving te The Rolling Stones: Paint It Black. Kao i u prethodnoj cjelini iz popratnog teksta i glazbenih primjera može se doći do odgovora na pitanja postavljenim u dijelu sa zadacima za upoznavanje s rock glazbom, no ne može se reći da se upoznalo glazbene izvođače pogotovo zato što je većina ovih izvođača prošla nekoliko rock stilova kroz svoj opus. Za razliku od cjeline koja se bavi jazz glazbom u ovoj cjelini ne navode se različiti stilovi rock glazbe.

3.1.5. Udžbenik Allegro 8 (izdavačka kuća Školska knjiga)

Udžbenik „Allegro 8“ također obrađuje neke teme iz područja popularne glazbe. Prvi dio udžbenika je pjesmarica. Tamo se mogu naći dva notna zapisa rock skladbi, a to su The Beatles: All You Need is Love i The Rolling Stones: As Tears Go By. Drugi dio udžbenika se naziva „glazbena slušaonica“ te se mogu naći cjeline koje govore o jazzu i popularnoj glazbi. Te dvije cjeline su u udžbeniku dosta skromno opisane, vjerojatno s pretpostavkom da je nastavnik kompetentan reći nešto više o samoj glazbi i o njezinom nastanku. U cjelini koja se bavi jazz glazbom na samom početku navodi se kako je jazz nastao u 19. stoljeću i da se nastavio razvijati do danas te da se isprepliće s drugim glazbenim žanrovima. Navedena su i obilježja jazz glazbe, a to su improvizacija, sinkopirani ritam i upotreba „blue“ tonova. Zatim se u udžbeniku nalazi kratak notni isječak uz zadatak da učenici trebaju prepoznati obilježja jazz glazbe što nije

moгуće zahtijevati od učenika budući da učenici ne moraju znati pročitati notni zapis. Cjelina ima pet glazbenih primjera, a to su afroameričke duhovne skladbe: When the Saints Go Marchin In, Go Down Moses i The Lord's Prayer zatim Louis Armstrong: Alexander's Ragtime Band, Yellen & Ager: Vo Do DO Deo Blues kao primjeri glazbe iz koje se razvio jazz te Duke Ellington: The Mooche kao primjer za swing glazbu. Nakon toga slijedi primjer hrvatskog jazza, a to je Boško Petrović i Zagreb jazz-sekstet: With Pain I Was Born i na kraju George Gershwin: Summertime iz opere Porgy and Bess kao primjer jazz u umjetničkoj glazbi. Iduća cjelina govori o popularnoj glazbi u kojoj se govori i o rock glazbi te se navode samo neka obilježja rock glazbe:

„ Osnovna obilježja rock-glazbe :

- band (vokal, solo, bas i ritam gitara, bubnjevi klavijature...)
- osnovni oblik blues-glazbe od 12 taktova
- kratka melodija koja se ponavlja
- gitaristički riff“ (Dvorak / Jeličić Špoljar / Kirchmayer Bilić, 2014:76)

Kao što vidimo većina ovih obilježja može se naći u nekom stilu rock glazbu no nikako se ne mogu uzeti kao općenita obilježja.

U ovoj cjelini imamo čak deset glazbenih primjera, a to su Penniman/Labostrie: Tutti Frutti, Bob Dylan: Blowin' in the Wind, Pink Floyd: Wish you Were Here, Guns 'n' Roses: Welcome to the Jungle, Michael Jackson: Billie Jean, Nirvana: Smells Like Teen Spirit, Haustor: Djevojke u ljetnim haljinama, Parni valjak: Sve još miriše na nju i Azra: A šta da radim. Može se zaključiti da je u slučaju udžbenika Allegro broj primjera za popularnu glazbu značajno veći i raznovrsniji u odnosu na prethodno analizirani udžbenik.

3.1.6. Udžbenik Svijet glazbe 8 (izdavačka kuća Alfa)

Udžbenik „Svijet glazbe 8“ sadrži pjesmaricu u kojoj se nalaze i dvije popularne skladbe namijenjene učenicima za pjevanje, a to su The Beatles: Yesterday i Bob Dylan: Blowin' in the Wind. Uz notni zapis imamo nekoliko podataka vezenih uz same pjesme. Također imamo cjeline koje se bave jazzom i popularnom glazbom. U uvodu cjeline koja govori o jazz glazbi, navodi se da je jazz glazba nastala iz „Negro spirituala“, bluesa i ragtimea, a autori donose nekoliko rečenica o svakom žanru. Navedenim žanrovima dodijeljeni su odgovarajući glazbeni primjeri, a

to su Golden Gate Quartet: Swing Low, Sweet Chariot, B.B. King: Get These Blues Off Me i Scott Joplin: The Entertainer (Zabavljač). Zatim slijedi nekoliko rečenica o jazz sastavima. Ovdje se nalazi primjer za big band sastav Henry Mancini & His Orchestra: The Pink Panther, tema te se sugerira mogućnost povezivanja jazz i umjetničke glazbe na primjeru George Gershwin: Porg i Bess, Ljetno doba (Summertime). Također, navodi se i mogućnost spajanja jazz glazbe s elektroničkom glazbom, a glazbeni primjer je Jazz Funk: Incognito.

Postoji tek jedan glazbeni primjer za rock i to u cjelini koja govori o elektronskoj glazbi, a to je Pink Floyd: On the Run. Na samom kraju udžbenika nalazi se cjelina koja govori o popularnoj glazbi. Ova cjelinu smatram nepotrebnom budući da ne daje dovoljno informacija o popularnoj glazbi. Navodi se tek kako je rock, popularna glazba mladih u 20-om stoljeću te je o njoj napisano svega šest rečenica a nije naveden niti jedan glazbeni primjer.

3.2. POPULARNA GLAZBA U UDŽBENIKU GLAZBENE UMJETNOSTI

Kao i u nastavi *Glazbene kulture* popularna glazba se i u nastavi *Glazbene umjetnosti* obrađuje na kraju obrazovnog ciklusa tek u 4. razredu (ili 2. razredu ako gimnazija ima dvogodišnji program). Udžbenici u kojima se nalaze poglavlja koja obrađuju teme iz popularne glazbe, a trenutno su odobreni od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja su Glazbeni susreti 4 (izdavačka kuća Profil Klett) i Glazbena umjetnost 4 (izdavačka kuća Školska knjiga) za gimnazije s četverogodišnjim programom te Glazbeni kontakti 2 (izdavačka kuća Profil Klett) za gimnazije s dvogodišnjim programom.

3.2.1. Udžbenik Glazbeni susreti 4 / Glazbeni kontakti 2 (izdavačka kuća Profil Klett)

Primjetno je da su udžbenici „Glazbeni susreti 4“ „Glazbeni kontakti 2“ po pitanju sadržaja vezanih uz popularnu glazbu gotovo identični. U oba udžbenika mogu se naći dvije cjeline koje se obrađuju popularnu glazbu, ponovno samo jazz i rock.

Cjelina u kojoj se obrađuje jazz glazba sadrži kratak uvodni dio te se navode značajke jazz-a koje su u daljnjem tekstu detaljnije objašnjene. Prva značajka je improvizacija. Objašnjen je i način na koji se improvizira u jazz skladbama. Druga značajka je izvođački sastav. Ovdje je objašnjeno od koliko se svirača sastoji combo i od koliko se svirača sastoji big band te koji instrumenti se mogu

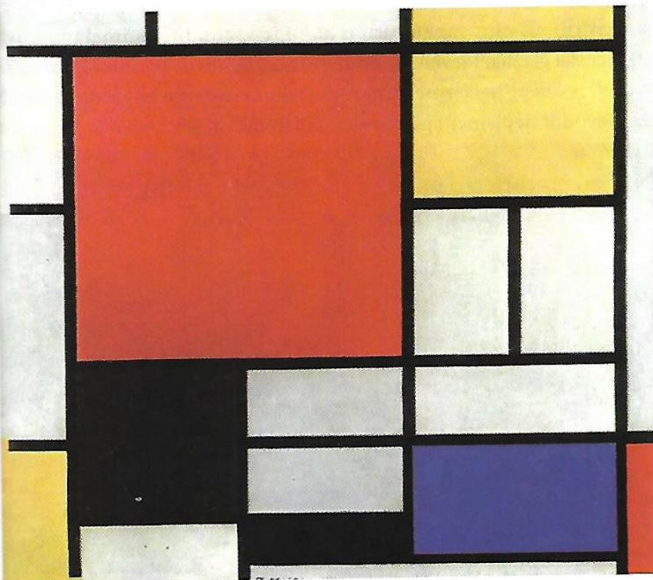
naći u tim sastavima. Nakon toga slijedi nekoliko rečenica o ritmu, metru, melodiji i harmoniji. Ovdje se javlja problem što se svakom navedenom pravilu mogu naći izuzetci. Npr. „Metar jazz skladbe je četverodoban, s čestim naglascima lakih doba- druge i četvrte.“ (Ščedrov / Perak Lovričević, 2009:95)

Po ovoj rečenici učenici mogu zaključiti da su sve jazz skladbe napisane u četverodobnoj mjeri što naravno nije točno. Ili „Jazz-melodije fleksibilne su, kao i ritam. Tonska je građa jazz durska ljestvica sa sniženim 3., 5., i 7. stupnjem.“ (Ščedrov / Perak Lovričević, 2009:95)

Opet ne možemo ovo pravilo primijeniti na svu jazz glazbu jer postoje i molske jazz skladbe. Na istoj stranici navedeno je nekoliko notnih isječaka u kojima učenici trebaju vidjeti sinkopirani ritam, snižene stupnjeve u ljestvicama i slično (slika 3).

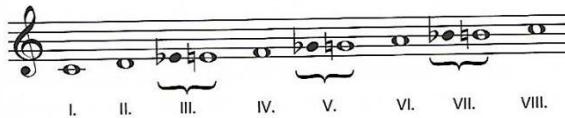
Ritam, metar, melodija, harmonija

Kada kažemo da neka skladba ima značajke *jazza*, obično mislimo na **sinkopirani ritam**. Osim sinkopiranja, za ritam *jazza* značajan je i *swing* (engl. njihanje), koji se odnosi na slobodu izvedbe. Glazbenici često izvode tonove prije ili poslije dobe, što u usporedbi s klasičnom glazbom stvara dojam nepreciznosti. U odnosu na čvrsti metarski puls, svirači mogu usporavati ili ubrzavati ritamske figure. Takav je ritam teško zapisati, a zapisanoga se ritma izvođači pridržavaju samo okvirno. Kako se *jazz-improvizacija* razvijala, ritam je postajao sve slobodniji i složeniji.

Metar *jazz*-skladbe je četverodoban, s čestim naglascima lakih doba — druge i četvrte.

Jazz-melodije fleksibilne su, kao i ritam. Tonska je građa *jazza* durska ljestvica sa sniženim 3., 5. i 7. stupnjem.

Harmonija ranoga *jazza* slična je harmoniji klasične glazbe i koristi se uglavnom osnovnim harmonijskim funkcijama. S godinama su harmonijski jezik *jazza* i ritam postali nevjerojatno složeni i profinjeni.

Sinkopa u *Maple Leaf Rag*u Scotta Joplina

Apstraktno slikarstvo

Piet Mondrian (1872. – 1944.):

Kompozicija (1921.)

Taj je nizozemski slikar jedan od najradikalnijih slikara 20. stoljeća. Njegov se apstraktni stil ograničio na horizontalne i na vertikalne linije te na tri osnovne boje (crvenu, žutu i plavu) uz bijelu i crnu. Nije težio za lirskim osjećajima, već za stvaranjem ravnoteže asimetričnih dijelova.

Sniženi 3., 5. i 7. stupanj durske ljestvice došli su u *jazz* iz pjevanoga bluesa te se nazivaju *blue notes*.

Otkucajte svoj osobni doživljaj ritma te Mondrianove kompozicije. Je li simetričan ili asimetričan?

Slika 3 – Notni isječci iz udžbenika

Navedeni notni prikazi učenicima ne mogu poslužiti za upoznavanje *jazz* glazbe jer učenici ne znaju čitati note niti se to od njih očekuje.

Sljedeće poglavlje govori o nastanku jazza te od kojih glazbenih žanrova je jazz nastao. Za svaki žanr navedeni su karakteristični glazbeni primjeri:

- Spiritual – Joshua Fit de Battle of Jericho
- Ragtime – Scott Joplin: Maple Leaf Rag
- Blues – Billie Holiday: Stormy Weather

Slijedi dio koji opisuje karakteristike različitih stilova u jazz glazbi. Za svaki stil naveden je barem jedan glazbeni primjer, nekoliko rečenica koje govore o značajkama stila te nekoliko rečenica o jazz glazbeniku koji najbolje predstavlja taj stil.

- New Orleans jazz – Jelly Roll Morton i Kid Ory: Doctor jazz i Louis Armstrong: On the Sunny Side of the Street
- Swing -Ella Fitzgerald: Air Mail Special, Benny Goodman & his Orchestra: Big John Special i Duke Ellington: Jungle Nights in Harlem
- Bebop - Charlie Parker: Night in Tunisia
- Cool jazz - The Modern Jazz Quartet: Vendome
- Free jazz - John Coltrane: Alabama.

Udžbenici sadržavaju i posebno poglavlje koje govori o Georgu Gershwinu i njegovom djelu Porgy and Bess. Ovdje se navode dva glazbena primjera. Prvi je George Gershwin: Porgy i Bess, Summertime, uspavanka iz 1. čina te George Gershwin: It Ain't Necessarily So, iz 2. čina.

Cjelina koja se bavi rock glazbom nalazi se na samom kraju udžbenika, a sadrži slična ili čak ista poglavlja kao što je to bio slučaj i u cjelini o jazz glazbi. Nakon kratkog uvoda slijedi poglavlje o značajkama rock glazbe. U prvom dijelu ističe se važnost električne gitare kao zaštitnog znaka rock glazbe te se u nekoliko rečenica o glazbenim sastavima pojašnjava koji sve instrumenti mogu biti dijelom rock sastava. Ovaj dio je preopširan jer navodi prevelik broj mogućih opcija koje se mogu naći u rock bendu što je nepotrebno. Također se govori o tekstovima rock pjesama, koncertima i o primjeni elektroničke glazbe u rocku.

Ritam se opisuje kao četverodoban s naglascima na 2. i 4. dobi što je gotovo identično kao i u cjelini koja govori o jazz glazbi te se opet ne može uzeti kao pravilo. Oblik, melodija i harmonija vrlo su dobro opisani jer uzimaju u obzir različite stilove rock glazbe. U ovom poglavlju nalazi se samo jedan glazbeni primjer, a to je Carlos Santana: Black Magic Woman. Zatim dolazi

poglavlje koje govori o nastanku rocka te koji su žanrovi utjecali na njegov nastanak. Za razliku od cjeline koja govori o jazzu ovdje nema glazbenih primjera. Nadalje se navodi pregled rock glazbe po desetljećima te po pripadajućim stilovima. Svakom stilu posvećeno je nekoliko rečenica koje ga opisuju te je naveden karakterističan glazbeni primjer. Rock glazbu šezdesetih predstavlja stil - soul i primjer Ray Charles: Georgia on My Mind, zatim Britansku invaziju i primjer The Beatles: Yesterday, The Rolling Stones: Satisfaction, folk rock i primjer Bob Dylan: Blowin' in the Wind te Američka reakcija na britansku invaziju Janis Joplin: Cry Baby. Potom se prelazi na rock sedamdesetih koji navodi stilove jazz rock, art rock, hard rock i druge. Ovdje se nalazi samo jedan primjer, a to je Led Zeppelin: Immigrant Song i preporuka za slušanje Queen: Bohemian Rhapsody i We are the Champions. Navedeni su još i punk glazba i primjer Sex Pistols: God Save the Queen i Primjer za New wave glazbu Bob Marley & Wailer: No Woman No Cry. Zatim se govori o rocku osamdesetih i devedesetih no ovdje jedino spada grunge stil, a našli su se još i rap te New age. Rap i New age glazba nemaju veze s rock glazbom što autori ovog udžbenika i navode.

„New age glazba nema mnogo sličnosti s rockom (osim što se u trgovinama prodaje na istom mjestu)“ (Ščedrov / Perak Lovričević, 2009:174).

3.2.2. Udžbenik Glazbena umjetnost 4 (izdavačka kuća Školska knjiga)

U udžbeniku „Glazbena umjetnost 4“ također se nalaze cjeline o jazz i rock glazbi. Cjelina o jazzu je povijesni presjek razvoja jazz glazbe te sadrži poglavlja o svakom stilu, no problem predstavlja što se za svaki stil ne navodi karakterističan glazbeni primjer. U prvom dijelu govori se o nastanku jazz te koji su žanrovi utjecali na razvoj.

Poglavlje o stilovima jazz obrađeno je putem sljedećih primjera:

- New Orleans jazz – Louis Armstrong: Basin Street Blues.
- Dixieland, Chicago, jazz blues, Kansas City- Southwest jazz – nema glazbenih primjera
- Swing – Orkestar Benny Goodman: Don't be that Way.
- Bebop – Dizzy Gillespie i Charlie Parker kvintet: Anthropology
- Cool jazz – Trio Lennie Tristano: Appellation
- Modern jazz, fusion jazz, rock-jazz – Miles Davis: Bitches Brew
- Free jazz – David Murray oktet: The Fast Life

- Vokalni jazz- Ella Fitzgerald: Lady Be Good

Za razliku od prethodna dva udžbenika, u ovom udžbeniku obrađuje se i jazz u Europi te jazz u Hrvatskoj preko primjera Boško Petrović: Blues for Jazz Mama.

Nažalost kao i u prethodnim udžbenicima ponavljaju se navodi kako je mjera četverodobna s naglascima na 2. i 4. dobi te kako je tonska građa durska ljestvica sa sniženim 3., 5. i 7. stupnjem.

Na kraju se nalazi poglavlje o simfonijskom jazz u kojem se spominje George Gershwin i njegovo djelo Rapsodija u plavom koji prati glazbeni ulomak.

Kao i u prethodnim udžbenicima cjelina o rock i pop glazbi se nalazi na samom kraju udžbenika. U prvom dijelu cjeline govori se o rock 'n' roll glazbi koja je prethodila rocku. Ovdje se navode dva glazbena primjera, a to su Chuck Berry: Johnny B. Goode i Bill Haley and the Comets: Rock Around The Clock. Zatim primjer Elvis Presley: Heartbreak Hotel. Elvis Presley se navodi kao najpoznatija zvijezda rock 'n' rolla. Izdvajaju se i dva benda koja su obilježila rock glazbu i za njih su navedeni glazbeni primjeri, a to su The Beatles: Love Me Do i The Rolling Stones: Satisfaction. Izdvojen je i Bob Dylan kao predstavnik folk-rocka s primjerom Bob Dylan: Knockin' on Heavens Door.

Slijedi poglavlje pod nazivom „rock“. Za razliku od ranije analiziranih udžbenika u ovom udžbeniku možemo već iz prve rečenice uočiti težnju za obradom rock glazbe kao glazbe koja sadrži mnoštvo različitih stilova.

„Rock je teško odrediti kao jedinstven glazbeni stil jer sadržava djela različitih, čak suprotnih, sastavnica. Rock-glazbi pripadaju izvođači između kojih kao da nema zajedničkih obilježja“ (Palić-Jelavić / Medenica, 2014:180).

Prednost ovog udžbenika je što ne pokušava mnoštvo tih stilova definirati jednom rečenicom već svaki stil opisuje zasebno. U ovom poglavlju nalaze se glazbeni primjeri:

- Janis Joplin: Summertime
- Jimi Hendrix: Hey Joe
- The Doors: Light my Fire
- Grupa 220: Osmjeh

Zatim slijedi poglavlje pod nazivom „Kasni rock“ u kojem se govori o razvoju i stilovima rock glazbe od 1960-ih pa nadalje. Opisuju se stilovi hard rock, progresivni rock, glam rock, i new wave, a glazbeni primjeri su:

- Deep Purple: Smoke on the Water (uvodni riff)
- Led Zeppelin: Whole Lotta Love
- Pink Floyd: Wish You Were Here
- Bob Marley: No Woman
- Parni valjak: jesen u meni
- Metallica: Nothing Else Matters.

4. ZAKLJUČAK

Popularna glazba se u nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti* obrađuje najčešće u jednom ili dva školska sata. Kao što smo mogli vidjeti ranije u tekstu popularna glazba ima jako velik sadržaj, razvijala se kroz dugi niz godina te sadrži u sebi mnoštvo različitih stilova s kojima se nemoguće upoznati u tako kratkom vremenu. Udžbenici vrlo skromno opisuju pojedine stilove popularne glazbe te često neprecizno navode definicije nekog stila koji svi u pravilu imaju svoje izuzetke koji se ne navode.

Učenici su skloni popularnoj glazbi te bi se u slučaju kada bi se o karakteristikama popularne glazbe učilo na početku, osobito srednjoškolskog obrazovanja, taj interes mogao iskoristiti kao motivacija i poticaj za daljnje učenje o glazbi. To bi imalo nekoliko prednosti za razliku od sadašnjeg dijakronijskog modela koji kreće od glazbe koja je učenicima nedovoljno poznata. Na primjer, nastava glazbene umjetnosti započinje obradom starog vijeka i renesanse. Ako znamo da se proces učenja treba odvijati od lakšeg prema težem učenici se susreću s nečim što njima nije blisko za razliku od popularne glazbe koju čuju svakodnevno. Popularnu glazbu mogu upoznavati kroz obradu instrumenata ili kod upoznavanja s glazbenim sastavnicama. Na ovaj način upoznavanja s popularnom glazbom postepeno bismo dolazili do složenije glazbe.

Budući da je popularna glazba učenicima najdostupnija tj. svakodnevno se mogu s njom sresti, jako je važno na nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti* naučiti učenike kako ocijeniti i vrednovati popularnu glazbu tj. naučiti ih prepoznati popularnu glazbu koja ima glazbenu vrijednost. Na takav način stvorili bi od učenika kompetentnog glazbenog slušatelja koji zna cijiniti svaku kvalitetnu glazbu, otvoren je i želi upoznati nove glazbene stilove te bi se na taj način olakšao proces i do usvajanja glazbe koja ima umjetničku vrijednost.

5. LITERATURA

- Alfonso, B. / Allen, B. / Beecroft, J. / Bradley, L / Briggs, K. / Brophy, R. / Buskin, R. / Cobo, L. / Douse, C. / Hutcheon, D. / Colin, I. / Joy, N. / Ling, D. / Loben, C. / Milkowski, B. / Mulholland, G. / Nallon, S. / Noble, D. / Potton, E. (2005). Ilustrirana enciklopedija glazbe, Veble commerce, Zagreb
- Brothwick, S./ May, R. (2010). Popularni muzički žanrovi, Clio, Beograd
- Case, B / Britt, S. (1980). Jazz enciklopedija, Mladost, Zagreb
- Collier, J. L. (1978). Istorija jazza, Nolit, Beograd
- Dobrota, S. / Kušćević, D. (2009). Glazbeni identiteti u kontekstu popularne glazbe, God. Titius, god. 2, br. 2 (2009). UDK: 78.011.26 : 316.7
- Fučkar, S (2008). Hrvatski jazzisti, Ars Media
- Prodanović, M. (2016). Jazz u nastavi glazbene umjetnosti, neobjavljeni završni rad, Umjetnička akademija u Osijeku
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Pjevanje u nastavi glazbe. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Rojko, P. (2012), Metodika nastave glazbe teorijsko-tematski aspekti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek
- Udžbenici za Glazbenu kulturu i Glazbenu umjetnost
- Marić, S./ Šćedrov, LJ. (2016), Glazbena petica, Profil, Zagreb
- Sikirica, J./ Marić, S. (2014), Glazbena šestica, Profil, Zagreb
- Šćedrov, Lj. / Marić, S. (2015), Glazbena sedmica, Profil, Zagreb
- Šćedrov, Lj. / Marić, S. (2014), Glazbena osmica, Profil, Zagreb
- Dvorak, V./ Jeličić Špoljar M. / Kirchmayer Bilić, E. (2014), Allegro 8, Školska knjiga, Zagreb
- Raguž, N./ Lazarić, T./ Štefanac, Z. / Gašpari, A (2017), Svijet glazbe 8, Alfa, Zagreb
- Perak Lovričević, N./ Šćedrov, LJ. (2009), Glazbeni susreti 4, Profil, Zagreb
- Perak Lovričević, N. / Šćedrov, LJ. (2009), Glazbeni kontakti 2, Profil, Zagreb
- Palić-Jelavić, R. / Medenica N. (2014), Glazbena umjetnost 4, Školska knjiga, Zagreb

6. SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada je dokazati zašto je potrebno posvetiti dodatnu pažnju obradi popularne glazbe na nastavi *Glazbene kulture* i *Glazbene umjetnosti*. Prvi dio rada donosi povijesni pregled stilova popularne glazbe. Glazbeni stilovi koji se obrađuju su jazz, rock i pop s podžanrovima.

U drugom dijelu rada analizirani su aktualni udžbenici za *Glazbenu kulturu* i *Glazbenu umjetnost*. Udžbenici koji su se analizirali su: Glazbena petica (Profil Klett), Glazbena šestica (Profil Klett), Glazbena sedmica (Profil Klett), Glazbena osmica (Profil Klett), Allegro 8 (Školska knjiga), Svijet glazbe 8 (Alfa), Glazbeni susreti 4 i Glazbeni kontakti 2 (Profil Klett) te Glazbena umjetnost 4 (Školska knjiga). U navedenim udžbenicima analizirao se broj skladbi te opsežnost sadržaja o popularnoj glazbi.

Zaključak rada je da je zbog velike dostupnosti popularne glazbe, potrebno posvetiti veću pažnju obradi popularne glazbe u nastavi glazbe kako bi se od učenika stvorio kompetentni poznavatelj i korisnik popularne, ali i svake druge kvalitetne glazbe.